

Голас Радзімы

№ 17 (1691)
30 красавіка 1981 г.

ГАЗЕТА БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВЯЗЯХ З СУАЯЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ
(БЕЛАРУСКАЕ ТАВАРЫСТВА «РАДЗІМА»)

Выдаецца з 1955 г.
Цана 4 кап.

ЯКІ ГАРНІТУР ПАТРЭБНЫ
ДЛЯ СУЧАСНАЙ КВАТЭРЫ

[«Куфэрак адпраўлены ў музей»]

стар. 2—3

СВАБОДА ВЕРАВЫЗНАННЯ
САВЕЦКІХ ГРАМАДЗЯН
ГАРАНТАВАНА КАНСТЫТУЦЫЯЙ

[«Исключено всякое насилие»]

стар. 5

З АДНОЙ СЯМ'І КАМПАЗИТАР,
ВУЧОНЫ, НАСТАЎНІК

[«Спачатку была музыка...»]

стар. 6

Калі журналісты спыталі ў Святланы Сухавей, якую ролю ёй хацелася б выканаць, яна адказала:
— Мара кожнага актёра — увасобіць вобраз свайго сучасніка. Гэта дае магчымасць найбольш поўна выказаць адносіны да свету, людзей, жыцця.
У новых ролях беларускай кінаактрысы Святланы Сухавей эмацыянальнасць, імпульсіўнасць, уласцівыя яе раннім работам, падмацаваны сур'ёзным прафесійным аналізам, узбагачаны ўласным жыццёвым вопытам.
Пра кінаактрысу Святлану СУХАВЕЙ, якую вы бачыце на здымку В. ЖУКА, чытайце на 7-й стар. «Імгненне ўдачы».

ПАДЗЕІ • ЛЮДЗІ • ФАКТЫ

ЗАУСЁДЫ У СЭРЦЫ НАРОДНЫМ

Савецкія людзі, народы братніх краін, прагрэсiўныя сілы ўсёй зямлі ўрачыста адзначылі 111-ю гадавіну з дня нараджэння У. І. Леніна.

22 красавіка ў Маскве ў Крамлёўскім Палацы з'ездаў адбылося ўрачыстае пасяджэнне, прысвечанае гэтай знамянальнай падзеі. На ўрачыстым пасяджэнні прысутнічалі кіраўнікі КПСС і Савецкага ўрада, перадавікі і наватары вытворчасці сталіцы і Падмаскоўя, ветэраны партыі, прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый, дзеячы навукі і культуры, касманаўты, воіны

Савецкіх Узброеных Сіл, замежныя дыпламаты, замежныя госці. З дакладам «Звяраючыся з Леніным, дзейнічаючы па-ленінску» выступіў член Палітбюро ЦК КПСС, сакратар ЦК КПСС К. Чарненка.

Урачыстасці, прысвечаныя 111-й гадавіне з дня нараджэння У. І. Леніна, адбыліся і ў сталіцы Савецкай Беларусі. У Дзяржаўным акадэмічным тэатры оперы і балета БССР адбыўся сход, на якім выступіў першы намеснік Старшыні Савета Міністраў БССР У. Міцкевіч.

Кіраўнікі Камуністычнай

партыі Беларусі і ўрада рэспублікі ўсклалі ў Мінску на плошчы, якая носіць імя вялікага правядыра пралетарыяту, кветкі да помніка У. І. Леніну. Ва ўрачыстай цырымоніі прынялі ўдзел кандыдат у члены Палітбюро ЦК КПСС, першы сакратар ЦК КПБ Ц. Кісялёў, Старшыня Савета Міністраў БССР А. Аксёнаў і іншыя.

Былі ўскладзены таксама кветкі да помніка правядыру ад генеральных консульстваў Польскай Народнай Рэспублікі і Германскай Дэмакратычнай Рэспублікі ў Мінску.

ДАСЛЕДАВАННІ І ЭКСПЕРЫМЕНТЫ З ПАВЕДАМЛЕННЯУ ТАСС

Працягваецца работа касманаўтаў Уладзіміра Кавалёнка і Віктара Савіных на борце арбітальнага комплексу «Салют-6» — «Саюз Т-4».

Значнае месца ў праграме палёту адведзена даследаванням, якія выконваюцца ў інтарэсах розных галін народнай гаспадаркі. Экіпаж працягвае збор інфармацыі аб мінеральна-сыравінных рэсурсах Зямлі, аб акваторыі Сусветнага акіяна з мэтай вывучэння яго бялагічнай прадукцыйнасці, рыбалоўства і ўмоў мораплавання, праводзіць ацэнку забруджанасці і стану прыроднага асяроддзя прамысловых раёнаў і буйных гарадоў.

Частка рабочага часу экіпажа адведзена астрафізічным эксперыментам з выкарыстаннем бартавога субміліметравага тэлескопа БСТ-ІМ. Касманаўты правялі каліброўку прыбора і выконваюць вымярэнні субміліметравага выпраменьвання зямной атмасферы. Гэтыя даследаванні дадуць магчымасць атрымаць больш поўную інфармацыю аб будове зямной атмасферы, а таксама ўдакладніць метады прагназавання фізічных працэсаў, якія адбываюцца ў ёй.

На борце комплексу працягваюцца бялагічныя эксперыменты. Касманаўты выконваюць неабходныя аперацыі па догляду раслін, рэгіструюць іх рост і развіццё, рэгулярна інфармуюць спецыялістаў-біёлагаў аб выніках даследаванняў.

«РАБАТРОН ЭКСПАРТ-ІМПАРТ»

У Мінску адкрылася выстаўка прадукцыі знешнегандлёвага прадпрыемства ГДР «Рабатрон экспарт-імпарт». Генеральны дырэктар Гейнц Срока падкрэсліў важнасць эканамічнага супрацоўніцтва нашых краін, выказаў упэўненасць, што гэта экспазіцыя ў Мінску будзе садзейнічаць далейшаму паглыбленню сацыялістычнай інтэграцыі, умацаванню дружбы народаў ГДР і СССР.

ЦСУ БССР і іншым арганізацыям рэспублікі добра вядома выдатнае абсталяван-

не ГДР. У вылічальных цэнтрах «Нівы», абласных і раённых аддзяленнях сельгастэхнікі многа гадоў выкарыстоўваюць электронныя канструкцыі для апрацоўкі рознай дакументацыі, аўтаматызацыі планавання вытворчасці і матэрыяльна-тэхнічнага забеспячэння калгасаў і саўгасаў. За гэты час змяніліся два пакаленні машын.

Сярод экспанатаў — хуткадзёная малая ЭВМ, новыя бухгалтарскія машыны, прыборы для збору і апрацоўкі даных з кантролем на дысплеях, канструкцыі для пераводу інфармацыі з адных носбітаў на іншыя.

ПРАЦОЎНЫ ПОСТУП

Як паведаміла ЦСУ БССР, план першага квартала па агульнаму аб'ёму прадукцыі, росту прадукцыйнасці працы і выпуску важнейшых відаў вырабаў перавыкананы. Прырост прамысловай вытворчасці ў параўнанні з адпаведным перыядам мінулага года склаў 4,2 працэнта. Прадукцыйнасць працы павысілася на 2,6 працэнта. За кошт гэтага атрымана дзве трэці прыросту вытворчасці. Павялічыўся прыбытак.

План па агульнаму аб'ёму прадукцыі і росту прадукцыйнасці працы выкананы прамысловасцю ўсіх абласцей і горада Мінска.

УЗНАГАРОДЫ ГДР

Паспяхова развіваецца брацкае супрацоўніцтва прафсаюзаў і вытворчых калектываў Мінскай і Віцебскай абласцей з акругамі Патсдам і Франкфурт-на-Одэры. Шырокі абмен вопытам арганізацыі сацыялістычнага саборніцтва, камуністычнага выхавання працоўных, вытворчымі новаўвядзеннямі стаў важным сродкам дасягнення новых і новых поспехаў у працы.

Цэнтральнае праўленне аб'яднання свабодных нямецкіх прафсаюзаў узнагародзіла групу беларускіх прафсаюзных работнікаў і перадавых рабочых за вялікі ўклад у паглыбленне брацкага супрацоўніцтва і ўмацаванне дружбы паміж народамі нашых краін ганаровым знакам «Актывіст сацыялістычнага будаўніцтва».

Генеральны консул ГДР у Мінску С. Бернатэк уручыў знакі ўзнагароджаным.

ДЭКАДА ПОЛЬСКОЙ КНИГІ

Традыцыйная, дваццятая дэкада кніг Польскай Народнай Рэспублікі пачалася ў Мінску. Яе адкрыццё супала з гістарычнай вяхой у жыцці двух народаў: 36 гадоў назад у гэты дзень быў падпісаны Дагавор аб дружбе, супрацоўніцтве і ўзаемадапамозе паміж Савецкім Саюзам і ПНР.

Урачыстае адкрыццё дэкады адбылося ў Беларуска-польскаму таварыству дружбы і культурнай сувязі з замежнымі краінамі. У фае была разгорнута выстаўка польскіх кніг. Сярод прадстаўленых на ёй выданняў — творы У. І. Леніна, творы сусветнай і польскай класікі, сучасных польскіх пісьменнікаў і паэтаў. Вялікае месца занялі ў экспазіцыі пераклады на польскую мову твораў савецкіх аўтараў.

Выступаўшы на адкрыцці дэкады падкрэслівалі растучую цікавасць у ПНР да савецкай літаратуры, а ў СССР — да польскай. Толькі ў Беларусі, напрыклад, у пасляваенныя гады выйшла 49 такіх кніг польскіх аўта-

раў. У ПНР буйнымі тыражамі выпушчаны творы многіх беларускіх пісьменнікаў і паэтаў. У гэты дзень у сталічным кніжным магазіне «Дружба» адкрылася выстаўка-продаж

літаратуры народнай Польшчы. На адкрыцці дэкады прысутнічаў генеральны консул ПНР у Мінску М. Дрэўняк. НА ЗДЫМКУ: у магазіне «Дружба» ў дні дэкады.

МЭБЛЯ ў НАШЫМ ДОМЕ

КУФЭРАК АДПРАЎЛЕНЫ ў МУЗЕЙ

Рыхтуючыся да сустрэчы з галоўным архітэктарам навукова-вытворчага аб'яднання «Мінскпраектмэбля», я нечакана для сябе па-іншаму паглядзеў на тое, чым абстаўлена мая кватэра. Замест грувасткіх шафаў, буфетаў з'явіліся лёгкія, зручныя секцыі. Мэбля пачала «ціснуцца» да сцяны, «расці» пад столь, каб не замінаць, даць прастору чалавеку. Мы прывыклі да сучаснага інтэр'ера сваёй кватэры, а між іншым слова «сервант» у слоўніку, выддзеным у пяцідзсятых гадах, яшчэ няма...

За параўнаўча кароткі тэрмін (20 гадоў) у рэспубліцы створана мэблевая індустрыя, якая забяспечвае нашы запатрабаванні. Гутарка з галоўным архітэктарам аб'яднання Мікалаем МАКАРЭВІЧАМ пачалася з пытання, чаму мы так запозніліся з наладжваннем нашага быту.

— Прабачце, але я таксама пачну адказ з пытання: ці аб інтэр'еры дбалі мы ў першыя пасляваенныя гады?

Толькі ў канцы пяцідзсятых змаглі ўдзяліць гэтай справе больш увагі. І вось, як бачыце, за кароткі час стварылі сапраўдную мэблеваю індустрыю. Сёння кожная вобласць мае дастатковую колькасць прадпрыемстваў па вырабу мэблі. Напрыклад, у Гродзенскай вобласці працуюць буйныя вытворчыя аб'яднанні ў Мастах, Лідзе, Слоніме і Гродна.

— Мікалай Васільевіч, ваша прадпрыемства стварае ўзоры сучаснай мэблі, выпуск якой затым асвойваюць фабрыкі рэспублікі, але ж карані вашай справы ідуць у далёкую даўніну. Можа раскажаце трохі аб гісторыі мэблі...

— Бадай нішто так не адлюстроўвае эпоху, як каларыт, як мэбля і адзенне. З іх даламогай мы можам «спыніць» час альбо «засвіруць» у будучыню. Таму цікавасць да крыніц майстэрства, умоў працы нашых папярэднікаў зразумела. Але задаволіць яе не так проста. На гэта ёсць і гістарычныя прычыны.

Параўнаўча нядаўна (у пачатку нашага стагоддзя) узоры сталярнага рамства пачалі займаць месца ў музеях. Мы добра ведаем мастакоў розных эпох і напрамкаў, але вось аб стваральніках мэблі, на жаль, не маем пэўнага ўяўлення. Гэта здарылася, мабыць, таму, што самі майстры лічылі сваю справу будзённай, стваралі рэчы на патрэбу дня і не клапаціліся аб славе і доўгай памяці аб сабе.

А колькі працы і сіл патрабавалі ад саматужніка-адзіночкі нават простае крэсла ці стол! Калі ж майстар намерваўся стварыць нешта неардынарнае, то затрачваў тыдні, месяцы, гады... Таму так шануюць, асабліва ў вёсцы, дзёдаўскую табурэтку ці паліцу, крэсла ці ложка. Гэта пашана за вялікую працу і майстэрства.

Гісторыя беларускай мэблі, бадай, самая мала даследаваная частка нашай даўніны. З лічаных узораў, якія захаваў час, цяжка рабіць абагульненні аб тым, як развівалася сталярная справа на Беларусі. Зразумела адно, што беларускія майстры працавалі побач з рускімі сталярамі і ўзаемна ўзабагалі сваё майстэрства, мэбля на Беларусі рабілі такую ж, як і ў Расіі, адрозненні абумоўлены часам, у які яна стваралася. Напрыклад, мэбля аздаблялася малюнкамі раслін, жывёл той мясцовасці, дзе жыў і працаваў майстар. А як толькі пачыналіся войны, адразу на пастаўцах, куфэраках, сталах, крэслах, канапах з'яўляліся малюнкi ваенных даспехаў, батальных сцэн. У перыяд ажыўленых гандлёвых зносін мэблевае рамство

ўзабагалася дасягненнямі іншых народаў. Вялікі ўплыў на стылі ў мэблі аказвала архітэктура.

— З чаго пачыналася мэблевая справа пасля Вялікай Кастрычніцкай рэвалюцыі?

— У савецкі час паўстала задача стварыць прынцыпова новы стыль мэблі, які б адпавядаў духу эпохі. У інтэр'ерах грамадскіх будынкаў, кватэр савецкіх людзей з'явіліся першыя ўзоры айчынай мэблі, у распрацоўку якіх былі пакладзены народныя традыцыі. Яны найбольш адпавядалі сутнасці сацыялістычнага грамадства: прастата і практычнасць прыйшлі на змену шыкоўнасці і вычварнасці.

Зразумела, каб задаволіць патрэбы ў мэблі, неабходна была індустрыяльная база. На змену саматужнаму спосабу паступова прыходзіў прамысловы — з'яўляліся першыя прадпрыемствы па вырабу мэблі. У Беларусі імі сталі фабрыкі ў Мінску і Бабруйску, Віцебску і іншых гарадах.

Яксна новы этап у вытворчасці мэблі як у краіне, так і ў Беларусі пачаўся ў канцы пяцідзсятых гадоў. Была праведзена прынцыповая рэарганізацыя ў мэблевай вытворчасці, сістэматызавана тэхнічная дакументацыя, абагульнены айчыны вопыт. Справа ставілася на цвёрдую навукова-вытворчую аснову. Менавіта з гэтай пары пачало сваё існаванне аб'яднанне «Мінскпраектмэбля». Яно пачало распрацоўваць узоры мэблі для прамысловай вытворчасці і задавальняць хутка растуць патрэбы ў мэблі нашых грамадзян.

Гэтыя патрэбы ўзрасталі пад уплывам шырокага жыллёвага будаўніцтва, якое з'яўлялася часткай сацыяльнай праграмы краіны па ўздому дабрабыту народа ў апошнія пяцігодкі. Каб задаволіць попыт на мэблю сёння, калі толькі ў нашай рэспубліцы жыллёвы фонд дасягнуў 69 мільянаў квадратных метраў, нам трэба працаваць асабліва плённа і разнастайна. Гэта абумоўлена не толькі вялікім попытам на нашу прадукцыю, але і патрабаваннямі да яе з боку какупнікоў. Узрасла культура людзей, вырасла якасць кватэр, змянілася планіроўка іх. У добрую кватэру, зразумела, патрэбна сучасная прыгожая мэбля.

— Якія асаблівасці ў яе вытворчасці існуюць сёння?

— Масавая вытворчасць мэблі патрабуе многа драўніны, а запасы яе не бязмежныя. Нашым продкам хапала матэрыялу, і яны рабілі мэбля з каштоўных парод — дуба, бука... Цяпер мэбля вырабляецца з заменнікаў натуральнай драўніны — драўнінна-стружкавых пліт. Калі даўней матэрыял, з якога выраблялася мэбля, аздабляўся дэкаратыўнай разьбой альбо бронзай, серабром,

ЧАЛАВЕК І ПРЫРОДА

МАРСКІЯ ПРАБЛЕМЫ БЕЛАРУСІ

золатам, то цяпер, як і сама мэбля, элементы дэкору ствараюцца таксама індустрыяльным метадам. Матэрыялам для яго служыць натуральная драўніна і розныя сінтэтычныя рэчывы, метал, лакі.

За дваццаць гадоў існавання аб'яднання «Мінскпраектмэбля» нашымі супрацоўнікамі створана 250 відаў гарнітураў рознага прызначэння, а колькасць узораў адзінкавай прадукцыі дасягнула трох тысяч.

Аб маштабах нашай справы сведчыць і такі факт: 11 аб'яднанняў рэспублікі прапануюць пакупнікам сваю прадукцыю праз шырокую сетку спецыялізаваных магазінаў, буйнейшым з якіх з'яўляецца Дом мэблі ў Мінску на Карнароўцы. Назву некалькі гарнітураў, якія карыстаюцца асаблівай папулярнасцю ў апошні час: гасціныя — «Язмін» (Мінск) і «Пралеска» (Гомель), спальныя — «Чарадзейка» (Бабруйск), «Мелодыя» (Слонім), «Сімфонія» (Маладзечна), наборы камбінаваных шафаў «Канстанта» (Мінск), «Няміга» (Гомель), кухонны гарнітур «Вольга» (Бабруйск).

Як бачыце, толькі кароткі пералік дае магчымасць уявіць асартымент і географію мэблевай вытворчасці рэспублікі.

Станаўленне нашага навукова-эксперыментальнага прадпрыемства адлюстроўвае сучасны этап развіцця мэблевай справы ў рэспубліцы. За гэты перыяд мы ўдзельнічалі ў некалькіх даследаваннях конкурсах, якія дапамаглі выбраць далейшы кірунак у рабоце, параўнаць нашы з іншымі з дасягненнямі калег з набытых рэспублік.

— Як і над чым вы будзеце працаваць далей, на якую мэблю мы можам разлічваць?

— Якраз цяпер перажываем новы этап. Нам на дапамогу прыйшла сучасная тэхніка. Напрыклад, рабіць раскрой карт драўнінна-стружкавых пліт дапамагае аўтаматычная сістэма кіравання, створаная на базе сучасных айчынных электронна-вылічальных машын. Гэта дазваляе максімальна выгадна выкарыстоўваць драгя матэрыялы ў нашай вытворчасці.

Вядома, што ў наш час, калі дызайн пранік ва ўсе сферы жыцця чалавека, мы не можам не думаць аб будучым. Як і цяперашняя, мэбля, будзе паранейшаму ўніверсальнай, з дакладным размеркаваннем функцый. Адзін і той жа выбар дазваляе размяшчаць бытавую радыёапаратуру, мае аддзелы для захоўвання рэчэй, хутка і лёгка трансфармуецца з аднаго віду ў другі. Можна арганізаваць спальныя месцы, змяніць інтэр'ер, разбіць на зоны — рабочую, для адпачынку і іншыя.

— Хто ж стварае і будзе ствараць нашу мэблю?

— Мне прыемна адзначыць, што ўсе спецыялісты — архітэктары, мастакі — выпускнікі мастацка-прамысловага факультэта Мінскага тэатральна-мастацкага інстытута, які скончыў і я ў свой час.

— Нашых землякоў, зразумела, зацікавіць і тое, як наша мэбля выглядае ў параўнанні з замежнай.

— Мы пастаўляем сваю прадукцыю ў Польшчу, ГДР і Чэхаславакію, удзельнічаем у выстаўках. Узоры сучаснай беларускай мэблі дэманстраваліся ў Дэюсельдорфе (ФРГ), Нью-Дэлі (Індыя) і Чэхаславакіі. У 1982 годзе ў Францыі будзе паказаны наш новы гарнітур «Сувернір», а ў ФРГ адправіцца набор корпуснай мэблі пад назвай «Сімвал». Нашы дасягненні няцяжка ацаніць, параўнаўшы «Сувернір» альбо «Сімвал» са старымі бабурыйскімі куфарамі, які ўжо даўно пераехаў з вясковай хаты ў музей.

Гутарку вёў **Георгій ПАВУЛЯ**.

Беларусь, як вядома, не мае марскіх граніц. Да Балтыйскага мора ад яе каля 400 кіламетраў, а да Чорнага — амаль 1500. Тым не менш з гэтымі морамі звязаны праблемы, якімі займаецца рэспубліка. Расказвае аб іх старшыня Дзяржкамітэта БССР па ахове прыроды **Віктар КАЗЛОУ**.

Беларусь — кантынентальны край, аднак да Чорнага і Балтыйскага мораў мае самыя непасрэдныя адносіны. Справа ў тым, што цераз тэрыторыю нашай рэспублікі па Аршанскім і Мінскім ўзвышшах і па паўночна-заходзіце водападзел басейнаў гэтых двух мораў. Ад яго адны воды бягуць у Балтыйскае мора, другія — у Чорнае. Да першага імкнецца Заходняя Дзвіна, Нёман, Буг, Ловаць і іх сістэмы, да другога — Днепр з яго шматлікімі прытокамі. Усе тры тысячы рэк і каля адзінаццаці тысяч азёр рэспублікі так або інакш сілкуюць моры. Гэта акалічнасць і выклікала да жыцця марскія праблемы кантынентальнай Беларусі.

Зусім ясна, што чысціня і паўнаводнасць Балтыйскага і Чорнага мораў залежаць ад санітарнага стану іх басейнаў. Між тым зберагчы нашы рэкі і азёры ад забруджвання і спусташэння становіцца ўсё цяжэй. Бурнае развіццё прамысловасці, сельскай гаспадаркі, інтэнсіўнае капітальнае будаўніцтва ў гарадах і сельскай мясцовасці прывяло да таго, што эканамічны патэнцыял рэспублікі кожнае

дзесяцігоддзе падвойваецца. 28 гарадоў і 152 прадпрыемствы, размешчаныя якраз у басейнах двух мораў, зусім зразумела, не садзейнічаюць ахове мораў ад вынікаў гаспадарчай дзейнасці чалавека. У той жа час мы, маючы ў сваім распараджэнні навуковыя метады пераўтварэння прыроды і вялізныя тэхнічныя рэсурсы, можам пазбегнуць непажаданага канфлікту і рэгуляваць узаемаадносіны прыроды і цывілізацыі на карысць ім абодум.

Беларускія вучоныя склалі «Прагноз рацыянальнага выкарыстання і аховы водных рэсурсаў Беларусі да 2000 года». Адзін з важных вывадаў гэтай капітальнай працы — неабходнасць кіравання рэжымам рэк шляхам пераразмеркавання іх водных запасаў цераз сувязныя сістэмы, шляхам стварэння штучных вадаёмаў, каналаў і ў выніку — адзінага воднагаспадарчага комплексу БССР. Найбольш паўнаводныя паўночныя і заходнія рэкі Беларусі, якія шчодро жывяць Балтыйскае мора, павінны будаваць таксама стаць «донарамі» Чорнага, каб выратаваць яго ад магутнага тока мінералізаваных вод з Атлантычнага акіяна. Гэтай мэце служыць ужо пабудаваны Вілейска-Мінскі акведук, што патроіць водны бюджэт Свіслачы, правага прытоку Бярэзіны, якая ўпадае ў Днепр. На Дняпры ж ствараецца аўтаматызаваная сістэма кіравання перакідкай у яго рэчышча вод з паўночна-заходніх і заходніх рэк. На думку спецыялістаў, сцёк у Чорнае мора павялічыцца ўдвая.

Праблема Чорнага мора

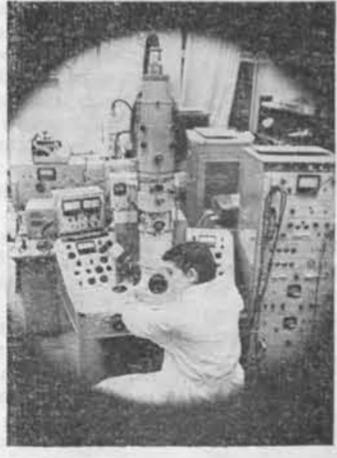
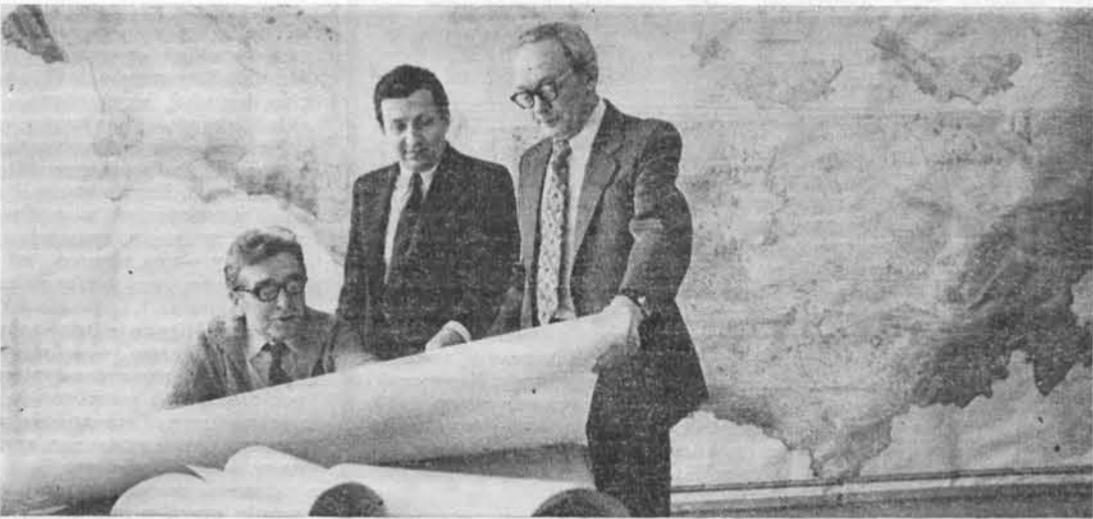
нечакана злучылася з праблемай беларускага Палесся. Гэты край непраходных багнаў цягнецца ўздоўж ракі Прыпяць на 450 кіламетраў. Зрабіць Палессе прыгодным для жыцця і гаспадарчай дзейнасці можна толькі пры ўмове, калі асушыць пераўвільготненыя землі. Але простае асушэнне можа адмоўна паўплываць на «дабрабыт» Чорнага мора, значна зменшыўшы паступленне туды палескай вады. Выхад быў знойдзены ў будаўніцтве меліярацыйных сістэм двойнога дзеяння, калі вада з палёў не скідваецца, а збіраецца ў штучных азёрах, адкуль падаецца на арашэнне. Дамбы, што будуцца ўздоўж Прыпяці, дазваляць затрымаць у вадасховішчах яе поймы каля трох кубічных кіламетраў вады. Такі спосаб накіравання вільгаці спалучаецца са стварэннем сістэмы вертыкальнага і новага ў сучаснай практыцы так званых безухільнага дрэнажу. Гэта забяспечвае двухбаковае рэгуляванне вільгаці ў глебе. У выніку 2,6 мільёна меліяраваных гектараў палескай зямлі не парушаць экалагічнай раўнавагі вялікага прыроднага комплексу і жыццядзейнасці Чорнага мора.

Меліярацыя Палесся — прыклад дальнабачнасці вучоных і практыкаў у ажыццяўленні буйнамаштабных праектаў, што базіруюцца на навуковым прагнозе «Аб магчымых змяненнях у біясферы ў выніку развіцця галін народнай гаспадаркі БССР на перспектыву да 2000 года». Гэтым дакументам кіруемся мы і пры вырашэнні бягучых воднагаспадарчых пра-

блем. У нас, напрыклад, абмежавана выкарыстанне для тэхналагічных патрэб пітной вады. Цяпер звыш 80 працэнтаў прамысловых прадпрыемстваў рэспублікі прымяняюць тэхналогію з паўторнай і зваротнай сістэмай водазабеспячэння, што не толькі скарачае страты вады, але і змяншае скід прамысловых вады ў рэкі. Органы дзяржаўнай інспекцыі строга сочаць за тым, каб ні адно прадпрыемства не выкідала ў вадаёмы і рэкі шкодных адходаў вытворчасці.

Нядаўна Савет Міністраў БССР разгледзеў пытанне аб выкананні міністэрствамі, ведаствамі, выканкамі мясцовых Саветаў народных дэпутатаў мерапрыемстваў, якія прадухіляюць забруджванне рэк і іншых вадаёмаў басейнаў Чорнага і Балтыйскага мораў. Размова ішла аб узвядзенні новых збудаванняў для ачысткі сцёкавых вод, каналізацыйных сетак, іншых вадаахоўных аб'ектаў. Наступны крок у гэтым напрамку — стварэнне на прадпрыемствах, дзе гэта магчыма, безводнай тэхналогіі вытворчасцей і стопрацэнтны пераход на зваротную сістэму водакарыстання.

Словам, мы ўсё робім для таго, каб Чорнае і Балтыйскае моры заўсёды маглі «распараджацца» водным бюджэтам Беларусі, які складае ў сярэднім 57,1 кубічнага кіламетра вады ў год. Гэта, дарэчы сказаць, у поўнай меры адпавядае асноўным прынцыпам Дэкларацыі па асяроддзю, што акаляе чалавека, абвешчанай у 1972 годзе на Стасгольмскай канферэнцыі.

Разгадваюць таямніцы зямлі, шукаюць вугаль, нафту ці газ і іншыя карысныя выкапні геалагаразведчыя партыі і экспедыцыі. Немалы ўклад у народную гаспадарку краіны ўнеслі калектывы Упраўлення геалогіі Беларусі. За апошнія пяць гадоў імі падрыхтаваны да прамысловага асваення Найдзінскі поклад Жыткавіцкага месцанараджэння бурых вугалю, запасы якіх перавышаюць 23 мільёны тон. Завершаны першы этап папярэдняй разведкі Тураўска-

га месцанараджэння гаручых сланцаў. Закончана дэталевае разведка пяці месцанараджэнняў торфу — Арэхавы, Мох, Рабцава, Кліцшынскае, Радом'е, Тарасік. Пошук карысных выкапняў геолога - разведчыны партыі правадзяць па маршрутах, распрацаваных навуковымі ўстановамі. Адна з іх — Беларускі навукова-даследчы геалагаразведчыны інстытут. Па распрацаваных ім картах прагназіравання залягання карысных выкапняў геологі знайшлі вя-

лікія залежы нафты, газу, калійных солей, вугалю, гаручых сланцаў, прэсных і мінеральных падземных вод у многіх кутках нашай краіны. **НА ЗДЫМКАХ:** карты прагназіравання залягання карысных выкапняў разглядаюць загадчыкі аддзелаў інстытута **Б. БАНДАРЭНКА, С. ГУДАК** і **С. МІКУЦКІ**; аператар **ЭВМ «ЕС-1022»** Таццяна **МАЗУР**; у лабараторыі фізіка - хімічных даследаванняў. **Фота Ю. ЗАХАРАВА.**

РОБАТЫ «НАРОШЧВАЮЦЬ МУСКУЛЫ»

Прамысловыя роботы — не навіна на прадпрыемствах Беларусі. Напрыклад, на мінскім заводзе «Тэрмапласт» механічныя дублёры практычна поўнасьцю замянілі чалавека на такой шкоднай для здароўя рабоце.

— Цяпер наш абавязак — сачыць за прыборамі, — гаворыць аператар робататэхналагічнага комплексу Ірына Бакланова. — Дарэчы, ён сам сябе кантралюе, у выпадку няспраўнасці падае гукавы і светлавы сігналы. У выніку кожны рабочы абслугоўвае не два прэсы, як раней, а восем. Працаваць стала значна цікавей.

На «Тэрмапласце» дзейнічаюць 12 савецкіх робатаў РФ-201М, неўзабаве іх стане 20. Ад ручной працы будучы выслабаны 15 работніц. Пасля перакваліфікацыі яны стануць працаваць на іншых вытворчых участках.

Робаты шырока выкарыстоўваюцца таксама на Мінскім трактарным і Віцебскім тэлевізійным заводах, у вытворчым аб'яднанні вылічальнай тэхнікі. Яны вядуць зборку вузлоў, штампуюць і механічную апрацоўку дэталей, абслугоўваюць ліцейнае абсталяванне. Распрацоўка робатаў актыўна займаюцца беларускія вучоныя, у тым ліку Інстытут тэхнічнай кібернетыкі Акадэміі навук БССР.

У адзінаццатай пяцігодцы ў Савецкім Саюзе будзе значна расшыраны выпуск прамысловых робатаў, створаны прынцыпова новыя іх узоры. **У. БІБІКАУ.**

Выданні «Голасу Радзімы»

ПЕСНЯ
МАКСІМА

Сёлета спаўняецца 90 гадоў з дня нараджэння выдатнага беларускага паэта Максіма Багдановіча. Грамадскае рэспубліка, дзеячы навукі, культуры і літаратуры рыхтуюцца шырока адзначаць гэты юбілей. У Мінску, недалёка ад таго месца, дзе нарадзіўся М. Багдановіч, будзе адкрыты музей, экспанаты якога раскажуць аб жыцці і дзейнасці слаўнага сына беларускай зямлі.

Рыхтуючыся да знамянальнай даты, «Бібліятэчка газеты «Голас Радзімы» выпусціла брашуру «Песня Максіма». Аўтар яе Ніна Ватацы — галоўны бібліяграф Дзяржаўнай бібліятэкі БССР імя Леніна даўно займаецца вывучэннем жыцця і літаратурнай спадчыны паэта. Яна знайшла і апублікавала некалькі невядомых тэкстаў М. Багдановіча, рукапісны зборнік яго вершаў на рускай мове «Зеленя». Ніна Барысаўна была знаёмая з людзьмі, блізкімі да паэта, і гэта робіць яе расказ цікавым і пераканаўчым.

Максім Багдановіч нарадзіўся ў канцы мінулага стагоддзя ў Мінску ў сям'і на-

стаўніка і вядомага беларускага этнографа Адама Багдановіча і яго жонкі Марыі Апанасаўны. Раньне дзяцінства паэта было шчаслівым, але шчасце гэта працягвалася вельмі нядоўга: хутка ад сухотаў памерла маці, якая была для сваіх дзяцей найлепшай выхавальніцай.

Сям'я Багдановічаў з Гродна, дзе жыла ў апошнія гады, пераехала спачатку ў Ніжні Ноўгарад, потым у Яраслаўль. Тут Максім і завяршыў сваю адукацыю: скончыў Яраслаўскую гімназію і Дзімідаўскі юрыдычны факультэт.

Пісаць М. Багдановіч пачаў, відаць, вельмі рана. У 10 гадоў ён паказаў сваёй хроснай уласны верш, напісаны на беларускай мове. Цяга да роднага беларускага слова ў будучага паэта была пастаяннай. Яе жывілі ўспаміны пра рана страчаную маці (ён пачаў пісаць па-беларуску, бо гэта была яе мова), цесныя кантакты з сям'ямі дзвюх бацькавых сясцёр Гапановічаў і Галаванаў, якія ў Ніжнім Ноўгарадзе разам з сям'ёй Багдановічаў утварылі своеасаблівую беларускую калонію.

Друкавацца Максім Багдановіч пачаў у «Нашай ніве», якая выдавалася ў Вільні. У гэтым жа горадзе ў 1913 годзе выйшаў адзіны зборнік паэта «Вянок».

Жывучы па-за Беларуссю, М. Багдановіч стаў сапраўдным беларускім паэтам і сваёй творчасцю садзейнічаў плённаму развіццю беларускай культуры. «Гэта быў без перабольшання магутны талент, — адзначаў вядомы празаік Іван Мележ. — Ёсць нешта лермантаўскае — па сіле таленту — у творчасці нашага выдатнага песняра. Па-лермантаўску багатае, га-

рачае думкамі, пошукамі і яго кароткае жыццё...»

Максім Багдановіч вядомы як першы прафесійны беларускі літаратурны крытык. У сваіх артыкулах ён дае ацэнку творчасці Янкі Купалы і Якуба Коласа, робіць агляд нашай літаратуры за гады з 1911 да 1913. У артыкуле «Глыбы і слаі» падкрэслівае дэмакратычны характар беларускай літаратуры.

Вызначаючы асноўны шлях развіцця беларускай нацыянальнай культуры, М. Багдановіч папярэджвае, што поспех тут немагчымы без плённага выкарыстання вопыту сусветнай культуры. Намагаючыся стварыць нашу паэзію шчыра беларускай і мовай, і духам, і складам твораў, значаў паэт, мы зрабілі б вялікую памылку, каб перасталі вывучаць лепшыя ўзоры сусветнай паэзіі. Нельга, аднак, браць толькі чужое, не развіваючы свайго. Гэта калечыць, па словах М. Багдановіча, народную душу.

Максім Багдановіч пра жыццё вельмі кароткае, поўнае трагічных момантаў жыццё. Ён памёр у маі 1917 года ў цёплай ласкавай Ялце. Там жа на могільках ён і пахаваны. Нягледзячы на нядоўгі век, адмераны яму лёсам, паэт зрабіў для свайго народа, развіцця яго культуры даволі многа. Яго натхнёная песня стала прадвесніцай Кастрычніцкай рэвалюцыі, да якой ён не дажыў зусім нямнога. Ён верыў у шчасце, верыў у праўду.

Беларусь, твой народ
дачкаецца
Залацістага яснага дня.
Паглядзі, як усход
разгараецца,
Сколькі ў хмарках
залётных агня...

Д. ЧАРКАСАВА.

На прасторах Родины

ПЕРСПЕКТИВЫ ОСВОЕНИЯ
ПРИРОДНЫХ РЕСУРСОВ

Более восьмидесяти процентов территории Киргизии (одной из 15 союзных республик СССР) заняты горными хребтами и высокоприподнятыми впадинами Тянь-Шаня, Алая, Памира. Природные условия в значительной степени определяют особенности развития экономики республики. Имеется в виду интенсивное освоение гидроресурсов горных рек: на перспективу в Киргизии запланировано построить 16 ГЭС (из них 4 войдут в строй в ближайшие 10 лет), которые вместе с уже действующими будут давать стране ежегодно 30 миллиардов киловатт самой дешевой в СССР электроэнергии. Кроме того, постоянно увеличивается в экономическом потенциале республики доля горнодобывающей промышленности.

Между тем всего лишь шесть десятилетий назад Киргизия считалась бедной полезными ископаемыми и ее территория практически представляла собой белое пятно на геологической карте страны. Раскрытие богатств недр республики и использование их для нужд народного хозяйства неразрывно связано с ее культурно-хозяйственным преобразованием за годы Советской власти. В Киргизии открыты тысячи месторождений различных видов полезных ископаемых. На их базе ныне работают предприятия по добыче угля, природного газа, цветных и редких металлов, нерудного сырья. Обеспечено снабжение населения республики высококачественной пресной подземной водой.

Для всей территории Киргизии составлены геологические карты, служащие научной основой для прогнозирования и планирования поиска новых подземных кладовых. За последние 15—20 лет на территории республики был выполнен большой объем поисково-разведочных работ, который позволил открыть и разведать ряд месторождений ценных полезных ископаемых.

На сегодня по запасам угля Киргизия занимает ведущее место среди республик Средней Азии. На ее территории находятся крупнейшие в масштабах Средней Азии Узгенский и Кавакский угольные бассейны. Особо ценным для обоих бассейнов является их расположение, исключающее изъятие пахотных зе-

мель, лесных и пастбищных угодий, загрязнение рек и водоемов. В настоящее время специалисты различных отраслей работают над перспективными планами их комплексного освоения. Это позволит республике создать крупную топливно-энергетическую отрасль. Узгенский бассейн, например, сможет обеспечить соседние республики Средней Азии высококачественным каменным углем и коксом для черной и цветной металлургии. Кавакский бассейн, в котором сосредоточено около 80 процентов запасов бурого угля республики (пригодного для открытой добычи), станет крупной сырьевой базой для производства электроэнергии.

Благоприятны в Киргизии и перспективы развития цветной металлургии, базирующейся на местных месторождениях ртути, сурьмы, редкоземельных металлов. По производству этих элементов и соединений из них республика занимает одно из ведущих мест в стране. В «Основных направлениях экономического и социального развития СССР на 1981—1985 годы и на период до 1990 года» в республике предусмотрено приступить к строительству оловорудного предприятия, ввести в эксплуатацию золоторудный комбинат.

Выявлены и разведаны месторождения высокодекоративных строительно-облицовочных камней, на базе которых создана камнерезная промышленность.

Киргизия богата месторождениями минеральных и термальных вод, лечебных грязей, на базе которых действуют курорты и санатории, заводы по разливу природных целебных вод. Их разведанные ресурсы позволяют значительно расширить сеть лечебных и оздоровительных учреждений, особенно в зоне озера Иссык-Куль. Кстати, по своему значению она стала третьей, после Кавказа и Крыма, всесоюзной здравницей.

Анализ приведенных данных показывает, что к 1990 году Киргизия станет крупным поставщиком для единого народнохозяйственного комплекса страны не только традиционной для нее ртути, сурьмы и редкоземельных металлов, но также и олова, декоративных строительно-облицовочных камней, энергетических углей высших марок, минеральной воды.

Федор КАШИРИН,
член-корреспондент АН Киргизской ССР,
директор Института геологии Киргизской ССР, лауреат Государственной премии СССР.
(АПН).

Што? * Як? * Чаму?

У Савецкім Саюзе, — піша наш зямляк з Канады Рыгор Валасевіч, — пабудавана грамадства развітога сацыялізму, але яшчэ не дасягнуты ідэал поўнага камунізму. Тут, у Канадзе, пішуць і гавораць нямала пра гэтыя дзве фармацыі, і ўсё ж я не зусім разумею,

У ЧЫМ РОЗНІЦА ПАМІЖ
САЦЫЯЛІЗМАМ І КАМУНІЗМАМ

Перш за ўсё неабходна ўдакладніць: сацыялізм і камунізм — гэта дзве стадыі адной і той жа сацыяльна-эканамічнай фармацыі, што прыходзіць на змену капіталізму.

Пераход ад апошняй эксплуатацыйнай фармацыі да грамадства вышэйшай сацыяльнай справядлівасці — гістарычная заканамернасць. Працэс гэты складаны і доўгатэрміновы.

Каб пачаць будаўніцтва свабоднага і шчаслівага грамадства, неабходна перш за ўсё пакончыць з эксплуатацыяй чалавека чалавекам. Трэба ліквідаваць галоўную прычыну, што параджае эксплуатацыю, — прыватную ўласнасць на асноўныя сродкі вытворчасці: заводы, шахты, транспарт, зямлю і яе нетры і г. д. А для гэтага неабходна вырваць уладу з рук тых, хто выкарыстоўвае сродкі вытворчасці для ўласнай нажывы, з рук буржуазіі. Працоўныя, ажыццявіўшы рэвалюцыю, ствараюць свае органы ўлады, сваю агульнанародную гаспадарку.

Але новае грамадства не можа быць створана адразу. Патрабуецца шмат часу і велізарная стваральная праца мільёнаў людзей, аб'яднаных агульнай ідэяй. І спачатку грамадства прыходзіць праз ніжэйшую фазу камунізму — праз сацыялізм.

На гэтым этапе поўнасцю ліквідавана эксплуатацыя чалавека чалавекам. Сацыялістычная дзяржава забяспечвае шырокія і роўныя магчымасці ўсім грамадзянам для таго, каб яны маглі развіць свае здольнасці, выкарыстаць іх для патрэб грамадства.

У нашай краіне органы ўлады называюцца Саветамі народных дэпутатаў. Звыш двух мільёнаў дэпутатаў — рабочых і сялян, дзяцячэ навукі і культуры, прадстаўнікоў грамадскіх арганізацый — выбраны ў цяперашні састаў Саветаў. Маса насельніцтва актыўна ўдзельнічае ў рабоце органаў народнага кантролю, ва ўпраўленні вытворчасцю і размеркаваннем, у сацыяльнай і культурнай палітыцы, у ажыццяўленні права-суддзя. А далейшае развіццё сацыялістычнай дэмакратыі — гэта і ёсць працэс, які пры камунізме прывядзе да замены цяперашняга дзяржаўнага апарата грамадскім самакіраваннем.

Такім чынам, мы бачым, што сацыялізм і камунізм маюць аднолькавыя важныя рысы: адсутнічае эксплуатацыя чалавека чалавекам, ёсць агульная эканамічная аснова — грамадская ўласнасць на асноўныя сродкі вытворчасці, улада належыць народу.

І ўсё ж паміж імі ёсць адрозненні. Сацыялізм, як першая фаза камунізму, яшчэ не вырашае ўсіх праблем. У нашым грамадстве няма эксплуатацый, але ад аматараў пажывіцца за чужы кошт мы яшчэ не пазбавіліся. Тлумачыцца гэта тым, што развіццё свядомасці адстае ад развіцця грамадскага быцця. Састарэлыя ідэі, звычаі, прывычкі маюць велізарную сілу інерцыі, працягваюць існаваць і пасля таго, як даўно зніклі гістарычныя ўмовы, што нарадзілі іх.

Пры сацыялізме паступова сціраюцца адрозненні паміж разумовай і фізічнай працай, паміж горадам і вёскай. Але яны яшчэ ёсць. Захоўваюцца і адрозненні паміж такімі сацыяльнымі катэгорыямі, як рабочы клас і сялянства. А возьмем асноўны прынцып сацыялізму «ад кожнага — па здольнасці, кожнаму — па працы», які запісаны ў Савецкай Канстытуцыі. Ён азначае, што ў сацыялістычным грамадстве кантроль за мерай працы і спажывання ажыццяўляе дзяржава. І гэта апраўдана. Ніводнае грамадства не можа выдаткоўваць на спажыванне больш, чым яно стварае. А ўзровень грамадскай вытворчасці пры сацыялізме хоць і даволі высокі, але не настолькі, каб максімальна задаволіць патрэбы ўсіх слаёў насельніцтва. Гэта задача камунізму, грамадства, дзе будзе ажыццяўлены прынцып «ад кожнага — па здольнасцях, кожнаму — па патрэбах».

Дарчы значыць, што ўжо цяпер сацыялізм задавальняе многія асноўныя патрэбы чалавека незалежна ад яго працоўнага ўкладу ў грамадска карысную справу. Маецца на ўвазе размеркаванне грамадскіх фондаў спажывання, на долю якіх ужо сёння прыпадае прыкладна трэцяя частка ўсіх матэрыяльных даброт і паслуг, што атрымліваюць савецкія людзі. Гэта бясплатнае медыцынскае абслугоўванне і адукацыя, свабодны доступ да багаццяў культуры, пенсіі, датацыі мнагадзетным сям'ям і г. д.

Для таго, каб пабудова камуністычнае грамадства, неабходны значны прагрэс вытворчасці, навукі, культуры, далейшае ўсебаковае развіццё саміх людзей. А гэта магчыма толькі ва ўмовах міру. Вось чаму ўсе нашы планы эканамічнага і сацыяльнага развіцця разлічаны на трывалы, працяглы мір. І ўжо сёння на прыкладзе Савецкай краіны пераканваемся, што камунізм — грамадства свабодных, духоўна багатых, свядомых людзей — не ўтопія, а рэальная будучыня чалавецтва.

ПРЫСВЯЧАЕЦА БРАЦКАЙ КУБЕ

22 красавіка ў Мінску адбыўся вечар, прысвечаны 20-годдзю перамогі на Пляя-Хірон. На ім прысутнічалі прадстаўнікі партыйных, савецкіх і грамадскіх арганізацый, военачальнікі, перадавікі вытворчасці, актывісты Беларускага аддзялення Таварыства савецка-кубінскай дружбы, кубінскія грамадзяне, якія вучацца ў Мінску.

Вечар адкрыў сакратар Мінскага гаркома партыі А. Брылёў. З дакладам выступіў намеснік старшын праўлення Беларускага аддзялення Таварыства савецка-кубінскай дружбы, лаўрэат Дзяржаўнай прэміі БССР, паэт Р. Бардулін, які адзначыў, што за гэтыя гады брацкі кубінскі народ пад кіраўніцтвам марксіска-ленінскай Камуністычнай партыі Кубы дабіўся вялікіх дасягненняў ва ўсіх сферах жыцця.

Сакратар партыйнай арганізацыі кубінскіх навучэнцаў у Мінску аспірант БПІ А. Гарсія, які выступіў на вечары, выказаў удзячнасць савецкім людзям за дапамогу і супрацоўніцтва, падкрэсліў важнае значэнне барацтва Савецкага Саюза за забяспячэнне міру, новых мірных ініцыятыў, абвешчаных на XXVI з'ездзе КПСС.

ИТАК, ответ. Во-первых, законодательные положения о деятельности религиозных организаций на территории СССР изложены в большом количестве актов. Среди них можно указать и на первый декрет Советской власти «О земле», принятый 26 октября (8 ноября) 1917 года, и на «Декларацию прав народов России» (ноябрь 1917 года), и на декреты «О гражданском браке, о детях и о введении книг актов состояния», «О расторжении брака» (декабрь 1917 года), и на действующую Конституцию СССР, и на многие другие законодательные акты.

Среди этих довольно многочисленных документов особое место занимает декрет «Об отделении церкви от государства и школы от церкви» (февраль 1918 года). Большое значение этого законодательного положения определяется тем, что оно представляет собой как бы стержень всего советского законодательства в области религиозной деятельности и обеспечении одного из важнейших гражданских прав — права свободы совести. Чтобы лучше понять смысл этого важного законодательства, следует ознакомиться с той социальной ситуацией, которая вызвала к жизни этот закон, а также с теми изменениями, которые произошли в духовной жизни России в результате его практического применения.

Россия была многоконфессиональной страной, на территории которой действовали религиозные организации, представлявшие почти все сколько-нибудь крупные религии. Сложилась чрезвычайно несправедливая и уродливая система взаимоотношений между религиозными организациями. Они делились на три группы: «господствующая церковь», «терпимые религии», «гонимые религии». В первую группу входила только одна религиозная организация — Русская Православная церковь. Она являлась частью государственного аппарата, выполняя целый ряд его функций: ведение метрических книг, регистрация бра-

ка и смерти, оглашение царских манифестов и т. д. Будучи «первенствующей и господствующей», Русская Православная церковь пользовалась большими политическими и материальными привилегиями.

«Терпимые религии» были представлены главным образом следующими религиозными организациями: католическая церковь, некоторые протестантские церкви, армяно-грегорианская церковь,

сских лет в обязательном порядке получали религиозное воспитание. Церковноприходские школы, составлявшие подавляющую часть начальных школ, находились в прямом подчинении у Русской Православной церкви. Во всех остальных учебных заведениях (в гимназиях, училищах и пр.) существовала должность «законоучителя», преподававшего «закон божий». Все занятия начинались с молитвы.

веры, отменяются». На основании декрета из всех официальных документов были устранены какие-либо указания на вероисповедную принадлежность граждан, отменялась религиозная присяга, а деятельность государственных и общественных организаций не сопровождалась больше религиозными обрядами и церемониями. Чрезвычайно важным было не только отделение церкви от государства, но и школы от

ные гражданские права, в том числе на исполнение религиозных обрядов. На долгие годы декрет, подписанный в феврале 1918 года В. И. Лениным, определил течение религиозной духовной жизни в СССР. В настоящее время в качестве абсолютно равноправных религиозных организаций свободой отправления религиозных культов пользуются: Русская Православная церковь во главе с Патриархом Московским и всея Руси; Грузинская православная церковь во главе с католиком — патриархом всея Грузии; старообрядческая церковь, включающая три основных направления (белокриницкая иерархия, так называемые «беспоповцы» и «поповцы»), существующие самостоятельно; римско-католическая церковь; евангелическо-лютеранская церковь; церковь евангельских христиан-баптистов, состоящая из трех в прошлом самостоятельных направлений (баптистов, евангельских христиан и христиан евангельской веры); армяно-грегорианская церковь во главе с Верховным патриархом-католиком всех армян; мусульманское вероисповедание (ислам) с четырьмя духовными направлениями; буддистское вероисповедание, возглавляемое председателем духовного управления в звании бандидо-хамболамы; иудейское вероисповедание, состоящее из религиозных обществ, существующих самостоятельно.

Таким образом, общая картина религиозной жизни в Советском Союзе достаточно сложна. В стране действуют много религиозных организаций, представляющих, по существу, все более или менее заметные религии мира. И совершенно ясно, что их нормальное функционирование было бы невозможно без четко разработанного законодательства.

Созданное и охраняемое государством законодательство о религиозных культах является свидетельством подлинной свободы совести и вероисповедания в стране реального социализма.

Владимир ЧЕРТИХИН,
кандидат философских наук.
(АПН).

КАКИМ ЗАКОНОДАТЕЛЬСТВОМ РУКОВОДСТВУЮТСЯ РЕЛИГИОЗНЫЕ ОРГАНИЗАЦИИ В СССР

ИСКЛЮЧЕНО ВСЯКОЕ НАСИЛИЕ

Почему в СССР нет законодательства, обеспечивающего права верующих? Этот вопрос часто задают иностранные граждане советским людям. Он связан с незнанием

одной из сторон жизни советского общества. Можно даже сказать, употребляя модную терминологию XX века, речь идет о неосведомленности, возникшей на базе отсутствия соответствующей информации.

мусульмане, буддизм, иудаизм. Их деятельность терпели, при этом всерьез поощрялся переход верующих из этих религиозных течений в ряды православия. Обратный же переход из лона православной церкви в другие религиозные культы не только всячески затруднялся, но и преследовался.

В группу «гонимых религий» входили некогда отколовшиеся от православия старообрядцы и представители других сектантских организаций. Верующий человек только за принадлежность к гонимой религиозной организации мог быть оштрафован, подвергнут административному наказанию, а то и сослан.

Еще более несправедливым было отношение царского государства к атеистам. Человек, открыто заявлявший о своем неверии в бога, рисковал подпасть под действия суровых законов о богохульстве и очутиться в тюремном каземате или на каторге. Свобода совести была неизвестна в царской России, и подданные императора с дет-

Сущность религиозной жизни царской России очень метко охарактеризовал В. И. Ленин, назвав «позорным и проклятым прошлым, когда церковь была в крепостной зависимости от государства, а русские граждане были в крепостной зависимости у государственной церкви...»

Декрет «Об отделении церкви от государства и школы от церкви» в первую очередь ликвидировал сложившиеся в царской России несправедливые отношения государства к большинству религиозных организаций, так и к неверующим гражданам. Этот законодательный акт отменял, во-первых, деление религиозных организаций на «господствующие», «терпимые» и «гонимые», во-вторых, деление граждан на верующих и неверующих. Один из параграфов декрета гласил: «Каждый гражданин может исповедовать любую религию или не исповедовать никакой. Всякие притеснения, связанные с исповеданием какой бы то ни было веры или неисповеданием никакой

церкви. В декрете говорилось: «Преподавание религиозных вероучений во всех государственных и общественных учебных заведениях, где преподаются общеобразовательные предметы, не допускается».

Центральное место в декрете занимают демократические принципы, исключающие какое бы то ни было насилие над совестью человека как со стороны органов власти, так и со стороны самих религиозных организаций. Местные органы власти, согласно декрету, не могут издавать какие-либо законы и постановления, ограничивающие свободу совести, а религиозные организации не могут применять какие-либо меры принуждения или наказания по отношению к их членам, делать принудительные взимания сборов и обложений.

Декрет уравнивал в правах все церкви и религиозные общества. Все верующие независимо от религиозной принадлежности получили рав-

У РЫБАКАХ ПРАЗ СОРАК ГАДОЎ

ДНІ СВЕТАЙ РАДАСЦІ

Іосіфа Дагоцкага з вёскі Рыбакі Смаргонскага раёна фашысты ў 1943 годзе вывезлі ў Францыю. Адтуль ён трапіў у Англію. У складзе польскай брыгады ўдзельнічаў у баях з фашыстамі на тэрыторыі Галандыі. Быў цяжка паранены, лячыўся. Цяпер жыве ў Англіі. Доўгі час не меў сувязі з Радзімай.

Амаль праз сорак гадоў Іосіф Міхайлавіч, нарэшце, пабываў у роднай вёсцы, сустраўся са сваякамі.

Вось і родная вёска — калыска майго дзяцінства, мая радасць і шчымлівы боль. З вялікім хваляваннем гляджу на светлыя і прыгожыя дамы і не магу не здзіўляцца.

Добрае сёння жыццё ў Рыбаках! Амаль месяц правёў я ў роднай вёсцы. Гэтыя дні сталі для мяне днямі светлай радасці і застануца ў памяці назаўсёды. Тут жывуць бацька (яму ўжо за дзевяноста гадоў) і сястра, мае равеснікі, з якімі сябраваў у дзяцінстве.

Аднойчы сабраліся мы ў прасторнай хаце майго сябра Максіма Шоца. На стала і мяса, і каўбасы, і сала. Усё свежае і смачнае. Сядзім, гутарым, успамінаем мінулае. Нагадаваў Максіму, як мы жылі пры буржуазна-памешчыцкай Польшчы. Ён ад душы смеяцца:

— Што было, то сплыло. Зайдзі ў любую хату, сам пераканаешся, як людзі жывуць, у кожнага — поўны дастатак.

Сапраўды, мне давялося пабываць у многіх вясцоўцаў, бо людзі ахвотна запрашалі ў госці. Есць у іх і машыны, і тэлевізары, і халадзільнікі. Усе дзеці вучацца ў школах. Многае мяне ўразіла на Радзіме. Напрыклад, танны білет на поезд ад Брэста да Смаргоні. Нізкія цэны ў рэстаране і гасцініцы. У Англіі пераначаваць у гасцініцы і паснедаць каштавала б мне не менш 25 фунтаў.

Я маю невялікую дзяржаўную кватэру, плата за яе — дванаццаць фунтаў у тыдзень, зусім яшчэ нядаўна была дзесць. А калі ўлічыць камунальныя паслугі, то атрымаецца, што на жыццё застаецца зусім нямнога. Пенсію маю невялікую.

У Англіі я вывучыўся на краўца, дапамагі беларусы, якіх лас, як і мяне, закінуў на чужыну. Нават не курыў, каб сабраць грошы на вучобу сына. Ён набыў прафесію майстра па рамонту гадзіннікаў. Але здарылася няшчасце: сын трапіў у аўтамабільную катастрофу. Працяглае лячэнне каштавала шмат грошай. Ніякай дапамогі ён, вядома, не атрымаў. За час хваробы страціў сваю прафесію. Цяпер з вялікімі цяжкасцямі ўладкаваўся касірам на платкім прыпынку аўтатранспарту. Заработак не надта вялікі.

Нялёгка нам на чужыне. Тут адзіны бог — грошы. Людзі жывуць адасоблена. Калі сын трапіў у аварыю, сусед-англічанін не дазволіў мне пазваніць па тэлефоне. Толькі сказаў раздражнёна:

— Трэба мець свой тэлефон.

Няма той шчырасці і таварыскасці ў адносінах паміж людзьмі, якая ёсць у вас. Я пераканаўся, што ў Савецкай краіне поўная свабода. Я мог ехаць, куды хацеў. Мне стараліся паказаць як мага больш, знаёмлілі з жыццём савецкіх людзей. Яны — шчырыя, ветлівыя, душэўныя. Кожнаму гарантавана работа, усе магчымасці для вучобы, набыцця прафесіі.

...Я зноў і зноў перабіраю ў памяці дні, праведзеныя ў Рыбаках. Быццам гартаю старонкі светлага жыцця маіх землякоў. Будзе здароўе, збяру грошай — у наступным годзе разам з сынам абавязкова прыеду ў родную вёску, да людзей, якія сталі яшчэ больш дарагімі.

Расказ запісаў В. КУЗЬМІЧ.

Даўно сябраюць калектывы мінскага ўніверсага «Беларусь» і вільнюскага ЦУМа «Вільнюс». Работнікі прылаўка буйнейшых гандлёвых прадпрыемстваў дзвюх брацкіх рэспублік спаборнічаюць паміж сабой. Нядаўна ў Мінск прыязджала група прадаўцоў з літоўскай сталіцы, каб абмяняцца вопытам работы з мінскімі калегамі. Захапляюча прайшоў конкурс прафесійнага майстэрства «Ану, дзяўчаты», у якім прынялі ўдзел прадстаўніцы спаборнічаючых універсагаў.

НА ЗДЫМКАХ: журы конкурсу; удзельніца конкурсу «Ану, дзяўчаты» прадавец секцыі жаночага адзення ўніверсага «Беларусь» Таццяна КАЛАШНІКАВА.

Фота У. ШУБЫ.

УКЛАД ДЫНАСТЫІ ЦІКОЦКІХ У РАЗВІЦЦЁ БЕЛАРУСКАЙ КУЛЬТУРЫ

СПАЧАТКУ БЫЛА МУЗЫКА...

Я раскажу пра сям'ю беларускіх інтэлігентаў, прадстаўнікоў трох пакаленняў Цікоцкіх. Старэйшы з іх — Яўген Карлавіч, народны артыст ССРСР, вядомы беларускі кампазітар; сяродні — Міхаіл Яўгенавіч, мовазнавец, прафесар Дзяржаўнага ўніверсітэта імя Леніна ў Мінску; малодшы — Аляксандр Міхайлавіч працуе выкладчыкам гэтага ж ўніверсітэта. Так што цяпер чытачу павінна быць зразумела, чаму ў сям'і Цікоцкіх спачатку загучала музыка, а потым ужо — слова!

Адначу, што цікавае да сям'і Цікоцкіх узнікла не толькі з прычыны іх вельмі багатай радаслоннай, пра якую, дарэчы, варта было б таксама напісаць. Маці і родная цётка Міхаіла Яўгенавіча былі вучаніцамі Цыялкоўскага, яго стрыечны дзед Леанід Князеў, вядомы юрыст і вельмі адукаваны чалавек свайго часу, быў знаёмы з Аляксандрам Ульянавым, братам Леніна. Цікоцкія шмат карыснага зрабілі для беларускай культуры, для выхавання моладзі. Нездарма ж адна з новых вуліц Мінска носіць сёння імя кампазітара...

КАМПАЗИТАР ЦІКОЦКІ

Цяжка сказаць, як бы склаўся лёс сына адмірала рускай арміі, студэнта Пецярбургскага ўніверсітэта, слухача спецыяльных музычных курсаў Яўгена Цікоцкага, каб не Кастрычніцкая рэвалюцыя. Яе падзеі паспрыялі станаўленню грамадзянскай пазіцыі маладога чалавека, які марыў прысвяціць сябе кар'ернай і неабходнай грамадству працы, верай і праўдай паслужыць свайму народу.

Калі маладоў Савецкую рэспубліку з усіх бакоў акружалі ворагі, Яўген Цікоцкі добраахвотна ўступае ў рады Чырвонай Арміі і падае рапарт аб адпраўцы на фронт. Нягледзячы на цяжкі фронтавы жыццё, Яўген піша тут першыя свае песні, якія, дарэчы, хутка становяцца папулярнымі ў байцоў, кіруе мастацкай самадзейнасцю. Ён удзельнічае ў вызваленні Беларусі ад белапалкаў і потым, дэмабілізаваўшыся, вырашае застацца тут назаўсёды, каб наладжваць новае жыццё. Пазней кампазітар пісаў, што іменна ў Бабруйску ўпершыню ачунаўся ў беларускую рэчаіснасць, палюбіў беларускую прыроду і яе чудаўны, спагадлівы народ.

У адной з кніжак, прысвечаных творчасці кампазітара, напісана: «...Гэты чалавек з'яўляецца прыкладам сапраўды савецкага мастака-патрыёта, які валодае невычэрпным грамадскім тэмпераментам. Ён прысвяціў усю сваю творчасць увасабленню вядучых тэм сучаснасці. Я спецыяльна працываўдала словы з кнігі, бо яны, здаецца мне, даюць вельмі трапную характарыстыку Цікоцкага. Да таго ж вызначу з гэтай цытаты два словы грамадскі тэмперамент, якія я нельга лепш пасуюць да асобы кампазітара. Таму што ён не быў такім творцам, які працуе «пры зачыненых дзвярах», паглыбленым толькі ў сваё, асабістае. Справы грамадскія заўсёды былі для яго на першым плане. Я. Цікоцкі прымае актыўны ўдзел у стварэнні ў Бабруйску музычнай школы, дзе сам і выкладае, іграе ў мясцовым кінатэатры на рэалікіно ж тады было нямым, шмат часу аддае дзецям.

Тыя, хто працаваў, сустракаўся з Цікоцкім, адзначаюць, што быў ён простым і сціплым, заўсёды дапамагаў людзям, не ўмеў крыўдзіцца і крыўдзіць іншых. Вялікая культура і сапраўдная інтэлігентнасць не дазвалялі яму брацца

за стварэнне значнага твора, пакуль ён не вывучыў дастаткова музычную і песенную спадчыну беларускага народа, не пазнаёміўся з яго багатым фальклорам, традыцыямі і звычаямі. Трэба сказаць, што ў авалоданні такімі ведамі яму дапамагалі беларускія пісьменнікі і паэты. Неаднойчы Яўген Карлавіч сустракаўся з Петрусём Броўкам, гутарыў з ім, раіўся, а пазней на лібрэта паэта напісаў дзве свае оперы. Вельмі шчырыя сяброўскія адносіны звязвалі Цікоцкага з Рыгорам Раманавічам Шырмам, які заўсёды знаёміў яго з тымі матэрыяламі, якія прывозіў з фальклорных экспедыцый. Дарэчы, шырмаўскія запісы народных песень пачынаючы кампазітар апрацаваў і выдаў «Зборнік беларускіх народных песень для змешанага хору а капэла».

Першая сімфонія, створаная Яўгенам Цікоцкім, мела падзаглавак — «На рэвалюцыйныя і беларускія народныя тэмы». А першая яго опера «Міхась Падгорны» прысвячалася рэвалюцыйнай барацьбе сялян за станаўленне Савецкай улады ў беларускай вёсцы. Народныя песні і танцы пранізваюць усю тканіну партытуры оперы і з'яўляюцца музычна-драматычнай асновай гэтага твора. У 1940 годзе опера была паказана на сцэне Вялікага тэатра ў Маскве ў час Першай дэкады беларускага мастацтва і атрымала прызнанне ў глядачоў і крытыкаў.

Вельмі няўрымслівы па натуре чалавек, непасрэды ўдзельнік усіх падзей, што адбываліся тады ў краіне, Яўген Цікоцкі нястомна, вельмі шмат працуе. Піша песні, робіць апрацоўкі народных мелодый, стварае музыку для беларускіх драматычных тэатраў, займаецца педагогічнай дзейнасцю. Адначасова супрацоўнічае з кіндакументалістамі, піша музыку для радыёпастановак, п'есы для інструментальных калектываў, хору і салістаў. Нават у час Вялікай Айчыннай вайны, знаходзячыся далёка ад акупаванай фашыстамі Беларусі, ён піша музыку для «свайго», купалаўскага тэатра, стварае другую оперу «Алеся», вядомую цяпер пад назвай «Дзяўчына з Палесса», якую прысвечвае герайчнай барацьбе беларускіх партызан. Прэм'ера оперы адбылася ў Мінску ў апошні дзень 1944 года, калі яшчэ грывелі баі з гітлераўскімі захопнікамі. З якой радасцю глядзелі яе мінскія падпольшчыкі, няскораныя жыхары зруйнаванай сталіцы, усе патрыёты, якія верылі ў перамогу над ворагамі і змагаліся за яе! На гэтую прэм'еру Яўген Карлавіч запрасіў і тых партызан, што ўдзельнічалі ў выратаванні яго сям'і ад фашыстаў.

Доўгае і шчаслівае жыццё пражыў Я. Цікоцкі, які па праву лічыцца адным з заснавальнікаў беларускай прафесійнай музыкі. Усё, што прасякнута духам народнасці і што хвалявала сэрца гэтага вялікага майстра, знайшло адлюстраванне ў яго творчасці. А сама творчасць кампазітара ўвайшла ў скарбніцу музычнай культуры нашага народа.

ПРАФЕСАР ЦІКОЦКІ

У наступным годзе Міхаілу Яўгенавічу — 60. Гэта такая дата, калі хочацца падсумаваць зробленае, азірнуцца на гады, што прайшлі ў няспынай працы.

Як і калісьці, па-юнацку падцягнуты, прафесар імкліва крочыць па ўніверсітэцкіх калідорах, спяшаючыся да сваіх студэнтаў. Яго імклівая хада — жартуючы, нават кажучы, што прафесар не ходзіць, а лятае — ніколі не змянілася з тых часоў, калі ён сам быў студэнтам. Вось толькі валасы пасівелі. Вельмі добрамыслівы і спагадлівы, гэты чалавек карыстаецца вялікім аўтарытэтам у калег і сваіх вучняў. Глыбокія і грунтоўныя веды, шырокая адукаванасць, любоў да роднага слова, нарэшце, уласцівае яму пачуццё сучаснасці далі права выкладчыку даволі вузкай спецыяльнасці — ён займаецца праблемамі стылістыкі і літаратурнага рэдагавання — стаць выхавателем і настаўнікам соцыяльна хлопцаў і дзяўчат, сённяшніх дзеячаў беларускай культуры — літаратараў, паэтаў, журналістаў, што нясуць у сваім сэрцы шчырую ўдзячнасць чалавеку, які ўзімаў у іх душах лепшыя пачуцці, вучыў любіць і шанаваць роднае слова.

Напэўна ж, старэйшы Цікоцкі марыў пра тое, каб яго сын прадоўжыў ягоную справу, уласным прыкладам выхоўваў наследніка, у спадчыну якому пакінуў шчырую любоў да народа і вялікае працалюбства. Міхаіл Цікоцкі выбраў свой шлях, прысвяціўшы жыццё навучы. Не вельмі лёгкім быў шлях да яе. Ваяваў у час Вялікай Айчыннай вай-

ны, быў паранены. Мае дзве ўзнагароды (бацька яго таксама быў узнагароджаны медалём за храбрасць). Потым працаваў у газеце і адначасова вучыўся ва ўніверсітэце. Бліскача абараніў кандыдацкую дысертацыю, тэмай якой была публіцыстыка Якуба Коласа. І зноў шмат працаваў. Але М. Цікоцкі не належыць да тых вучоных, якія займаюцца

навукай дзеля навукі. Загадчык кафедры стылістыкі і літаратурнага рэдагавання на факультэце журналістыкі вядзе вялікую работу па вывучэнню мовы рэспубліканскай прэсы, што мае карысць і для пачынаючых літаратараў, і для больш сталых. Даволі часта Міхаіл Яўгенавіч выступае з лекцыямі перад супрацоўнікамі рэспубліканскіх выдавецтваў, часопісаў і газет. Дарэчы, не так даўно выйшаў зборнік «Культура мовы журналіста», падрыхтаваны на кафедры стылістыкі. Папулярныя і падручнікі па стылістыцы беларускай мовы, напісаныя доктарам філалагічных навук Цікоцкім. Сёлета ў выдавецтве БДУ імя Леніна выйдзе ў свет новая кніга Міхаіла Яўгенавіча — «Сугучнасць слоў жывых», якая з'яўляецца вынікам шматгадовых назіранняў вучонага за мовай паэтычных і празаічных твораў вядомых беларускіх аўтараў.

Што ж датычыцца навуковага аўтарытэту беларускага мовазнаўцы — то ён вельмі высокі. На кафедру, якую ўзначальвае Цікоцкі, вучоны з розных савецкіх рэспублік дасылаюць на рэцэнзіраванне свае манаграфіі і даследаванні. Міхаіл Яўгенавіч пастаянна сочыць за развіццём славянскіх моў, падтрымлівае кантакты з замежнымі калегамі.

Міхаіл Цікоцкі шмат працуе. Стаміўшыся, часта садзіцца за бацькоўскі рэвалюцыйны кватэра напаяецца гукімі вагнаўскіх твораў, якія так любіць і слухаць, і выконваць прафесар Цікоцкі. Добра думаецца і за эцюднікамі. Мастак па натуре, таленавіты вучоны і музыкант, ён вядомы яшчэ і тым, што «лёгка на пад'ём». Вандруе па Беларусі, па ваколках Мінска... І як вынік гэтых вандровак — пейзажы, што ўпрыгожваюць яго кватэру і кватэры яго сяброў.

МАЛОДШЫ ЦІКОЦКІ

Аляксандр Цікоцкі толькі пачынае свой працоўны шлях. Ён выкладае мову на аддзяленні для замежных студэнтаў, якое працуе на факультэце журналістыкі БДУ. Выкладчык-славеснік, ён вельмі многа часу аддае сваім студэнтам, знаёміць іх з гісторыяй Беларусі, з яе самабытнай культурай, з вядомымі пісьменнікамі і мастакамі. Як і яго бацька, Аляксандр вырашыў прысвяціць жыццё навучы і таму вельмі сур'ёзна ставіцца да сваіх абавязкаў ўніверсітэцкага выкладчыка.

Старэйшыя Цікоцкія шмат часу аддавалі моладзі, добра ведалі яе праблемы, інтарэсы і запатрабаванні. І гэта, несумненна, мела ўплыў і на іх ўласную дзейнасць. Ад таго, што яны пастаянна знаходзіліся ў асяродку маладых людзей, яны быццам бы абганялі час, ішлі наперадзе. Таму іх погляды, думкі, справы былі заўсёды так прыцягальныя для юных.

Аляксандр з удзячнасцю прыняў ад бацькі спадчыну — адчуванне слова, трапяткі адносіны да яго, да роднай мовы. У вольны час малодшы Цікоцкі, як і бацька, бярэ рукзак і адпраўляецца падарожнічаць па Беларусі. Любіць прыроду, цішыню.

...З чацвёртага паверхы вышыннага дома, дзе яны жывуць, відаць бліскача паверхня возера, што хаваецца за дрэвамі. Цікоцкім гэтае відзішча вельмі падабаецца: яно нараджае ў душы музыку.

Таццяна АНТОНАВА.

новыя вершы

Данута БІЧЭЛЬ-ЗАГНЕТАВА

ПРЫЛЁТ БУСЛОЎ

Наўздагонкі:
— Холадна!
Абуйся!
— Не!
Пагрэю лыскіну грудка.

Прыляцеў з-за мора
верны бусел
дваццаць пятага сакавіка.

Варажу —
не заплятаю косаў,
на суровы кужаль не гляджу.
На ўраджай арэхаў
у нябёсаў,
як у таты грош,
прашу дажджу.

Не падпальвае матуля ў печы.
Коўдру ніў падпальваюць —
салому.
Бралася на золлак —
з буралому
вылез нехта буры,
як старэчы.

Каб пасля ўхіліцца беспрытулля,
птушка, віць гняздечка
перастань.
Некалі звіла гняздо зязюля
ў гэты дзень —
кукуе без гнязда.

Прагнецца вясновага здарэння,
сэрца аж самлела ад чакання.
Нібы сенька,
сястрыца Рэня
нарадзілася на звеставанне.

Хочацца ўчапіцца ветру ў грыву,
каб імчацца —
невядома, дзе я.
Тварам у прыпол Радзімы —
ніву.

О, вясна!
Зялёная надзея.

КРЫЛЛЕ

Так загадала натуре —
на момант замры!
Нёман,
мурог,
далягляд акаймваны борам.
Як жа ты можаш
глядзець
на Радзіму з дакорам,
моцы, ратунку
прасіць
у высокай зары.

Не заўважала,
пакуль гадавалі цябе
нібы і пушчы,
гісторыю — мудрую цётку,
думала ты,
што існуе само па сабе
гэта бязмежна блакіту
на сонечным сподку.

Продак глынуў
з празрыстага неба
гляка,
нібы прасеяў праз сіты
з прасторы пыліны.
Часта нацягваў на плечы
хмараў прыныны.
Морам з паветра
з'яўленне тваё не лякаў.

Хіба запоўніш любоўю
азёраў вядзерцы!
Хіба слязіна
наіўнай дзяўчыны
абмые
ніў і шляхоў палатно,
абшары нямыя!
Толькі Радзіма
натоліць жыццём нашы сэрцы.

Толькі Радзіма
ўзіме да макавак дрэў,
да небасхілу —
цярпліваю,
шчодрою,
дужай.

О Беларусь!
Натхненне маё
і аружка!
Зорна ад крылля,
хто ў тваіх промнях
гарэў.

3 VIII З'ЕЗДА ПІСЬМЕННІКАЎ РЭСПУБЛІКІ

ГЕРОІ ЖЫВУЦЬ ПОБАЧ

У папярэднім нумары «Голас Радзімы» паведаміў ужо, што ў Мінску адбыўся з'езд пісьменнікаў. На яго былі запрошаны прэзідэнт, паэты, драматургі, крытыкі, а таксама маладыя аўтары, якія пакуль не з'яўляюцца членамі Саюза пісьменнікаў. На з'ездзе прысутнічалі кіраўнікі партыі і ўрада рэспублікі, госці з Масквы і саюзных рэспублік, што сведчыць пра пільную ўвагу ўсяго савецкага грамадства да клопатаў і праблем творчай інтэлігенцыі Беларусі. А гаворка вядзецца сапраўды сур'эзна і прыныповава. Доклад зрабіў старшыня праўлення Саюза пісьменнікаў БССР Максім Танк. Садакладчыкамі выступілі Іван Чыгрынаў (па прозе), Анатоль Вярцінскі (па паэзіі), Барыс Сачанка (па дзіцячай літаратуры), Нічылар Пашкевіч (па крытыцы), Мікалай Матукоўскі (па драматургіі).

Цікавыя лічбы назвалі яны. За пяць гадоў, што прайшлі пасля VII з'езда пісьменнікаў Беларусі, толькі ў чатырох рэспубліканскіх часопісах — «Полымя», «Маладосць», «Беларусь» і «Нёман» — было надрукавана 23 раманы, 88 апавесцяў, звыш 200 апавяданняў. А многія ж творы ўключаліся ў планы выдавецтваў без папярэдняй публікацыі ў перыядычным друку. За гэты час у Саюз пісьменнікаў прынята больш за 70 чалавек — прэзідэнтаў, паэтаў, крытыкаў. Такую колькасць членаў меў Саюз у пасляваенныя гады. Са 150 спектакляў, што ідуць у тэатрах рэспублікі, 35 напісаны беларускімі драматургамі.

Вядома, колькасць паказчыкі ў літаратуры і мастацтве не галоўнае. Яны толькі даюць падставы для роздуму, разважанняў, пэўных вывадаў. Увесь пафас пісьменніцкіх выступленняў на з'ездзе быў скіраваны менавіта на якасць творчай дзейнасці.

«Мінулыя гады былі гадамі далейшага паглыблення ідэйнага гучання нашай літаратуры і асваення важнейшай тэмы — сучаснай, якая з'яўляецца вызначальнай для кожнага пісьменніка, — сказаў народны паэт Беларусі Максім Танк. — Бо якім бы таленавітым ні быў мастак, але калі ён не рэагуе на актуальныя і жыццёвыя праблемы свайго часу, ён асуджае сябе на забыццё... Да сучасных твораў, відаць, трэба адносіцца так, якія робяць уплыў на нашы пачуцці, думкі, актыўна ўздзейнічаюць на фарміраванне ў пажаданым напрамку нашай рэчаіснасці. І

да такіх твораў, бясспрэчна, адносяцца многія лепшыя творы аб днях рэвалюцыі і стаўлення Савецкай улады, і творы аб Вялікай Айчыннай вайне, якія маюць велізарнае выхаваўчае значэнне, і творы пра слаўныя пяцігодкі нашай краіны, пра яе герояў».

Працягваючы і развіваючы гэтую думку старэйшага калегі па яру, Анатоль Вярцінскі адзначыў, што пільная ўвага да сучаснасці спалучаецца ў нашай сённяшняй паэзіі з поглядам у мінулае, з імкненнем узнавіць старонкі далёкай і блізкай гісторыі народа. Гэта абумоўлена як аб'ектыўнымі фактарамі — ростам грамадскай свядомасці, так і суб'ектыўнымі — ростам культуры аўтарскай асобы і мае станоўчае значэнне.

Сур'эзная прафесійная размова, аналіз лепшых набыткаў нашай літаратуры за мінулае пяцігоддзе нікога ў зале не пакідалі абыхвавам. Найбольш яркіх прамоўцаў, што выказвалі слушыныя і арыгінальныя думкі, зала падтрымлівала шчодрымі воплескамі. Так было, калі Васіль Быкаў загаварыў пра такую небяспечную тэндэнцыю ў прэзідэнтах, як імкненне пісаць «роўна», «наверняк», без сур'эзнага пошуку і лішняй рызык. «Спадзеючыся на шырокі і абавязковы поспех», падобныя аўтары «занадта свабодна абыходзяцца з такой тонкай катэгорыяй, як праўда жыцця». Гранічна сумленны і праўдзівы ў сваёй творчасці, Васіль Быкаў мае ўсеагульнае прызнанне, званне народнага пісьменніка БССР, карыстаецца аўтарытэтам у калег. Кожная яго новая кніга — падзея ў грамадскім і культурным жыцці.

У краіне і за мяжой беларускую літаратуру апошніх дзесяцігоддзяў ведаюць пераважна па творах пра Вялікую Айчынную вайну. Год ад году гераізм і пакуты народа адлюстроўваюцца з большай мастацкай дасканаласцю і філасофскай заглыбленасцю. І тэма не вычэрпваецца. Новыя ваворы, нечаканае ўвасабленне знаходзіць яна ў творчасці тых, хто нарадзіўся пасля перамогі. Але і старэйшыя пісьменнікі маюць што сказаць па праблемах вайны і міру. Алесь Адамовіч, які зусім нядаўна выдаў апавесць «Карнікі», у сваім выступленні нагадаў пра тую прапанову, якая прагучала на XXVI з'ездзе Кампартыі Савецкага Саюза: стварыць камітэт з удзелам вучоных розных краін, які растлумачыў бы ўсяму свету,

што такое атамная вайна і наогул вайна сёння. Літаратура, мастацтва, — працягваюць прамоўца, — гэта не што іншае, як такі ж «камітэт», пастаянны камітэт па выратаванню чалавечтва ад самазнішчэння, па сцвярдзенню жыцця як найважнейшай каштоўнасці на зямлі.

Гуманістычныя традыцыі нашай літаратуры, яе высакароднасць і чысціня — агульныя клопаты пісьменнікаў розных пакаленняў. У сучасным свеце гэтыя якасці набываюць усё большую вартасць. Таму востра паўстае праблема станоўчага героя — чалавека працы, дзейнага і перакананага, шчырага барацьбіта за ідэалы сацыялістычнага грамадства. Такія людзі жывуць побач з намі. Але належнага мастацкага ўвасаблення пакуль не атрымалі, гаварылі прамоўцы. Як сказаў Іван Чыгрынаў, «выдаткі тут звязаны, як нам думаецца, з пэўнай аўтарскай збытаннасцю перад маштабнасцю новых з'яў у жыцці».

Беларуская літаратура апошнім часам усё больш схіляецца да маральнага, духоўнага пошукаў, імкнучыся праз унутраны свет асобнага чалавека найпаўней выявіць сацыяльныя зрухі ў грамадстве. Таму ўзрастае патрабавальнасць творцаў да саміх сябе і калег. Шмат і востра гаварылася з трыбуны пра больш дзейную і своечасовую дапамогу маладым, пра барацьбу з рэцывізмам мяшчанства, пра грамадзянскую і баявітую наступальнасць творчасці. «Місія літаратуры, — зазначыў з трыбуны Генадзь Бураўкін, — быць не толькі летапісам, але і суддзёй свайго часу».

У многіх выступленнях прагучала занепакоенасць станам сучаснай літаратурнай мовы, узроўнем моўнай культуры аўтараў — пачаткоўцаў. Адны звярталі ўвагу на непатрабавальнасць рэдактараў і паблажлівасць крытыкаў, другія лічылі, што моўная шэраць з'яўляецца вынікам нівеліравання, заспакоенасці саміх аўтараў. Слушную пароду даў Рыгор Шкраба: «Лякарства ад гэтага адно — часцей звяртацца да жывой мовы свайго народа».

На з'ездзе было выбрана праўленне Саюза пісьменнікаў БССР, якое будзе кіраваць работай гэтай творчай арганізацыі ў бліжэйшыя пяць гадоў. Старшынёй праўлення зноў абраны народны паэт Беларусі Максім Танк.

В. ТРЫГУБОВІЧ.

У Дзяржаўным рускім драматычным тэатры БССР імя М. Горкага адбылася прэм'ера спектакля «Узнятая цаліна» па аднайменнаму раманы М. Шолахава, які расказвае пра першыя гады Савецкай улады, пра калектывізацыю ў вёсцы. Рэжысёр-пастаноўшчык — заслужаны дзеяч мастацтваў БССР Б. Луцэнка. Мастак — Ю. Тур. У спектаклі заняты народныя артысты СССР Р. Янкоўскі, заслужаныя артысты БССР Л. Былінская, В. Шах-Парон, народны артыст БССР Ю. Ступакоў і іншыя.
НА ЗДЫМКУ: сцэна са спектакля.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

ІМГНЕННЕ ЎДАЧЫ

Кінематограф праследаваў яе з дзяцінства...

Першы раз Света Сухавей трапіла на здымачную пляцоўку, калі мела ўсяго пяць гадоў. У Мазыр прыехала здымачная група фільма «Дзяўчынка шукае бацьку», і сярод дзетсадаўскай дзяціў стала шукаць удзельнікаў масоўкі. Света аказалася ў іх ліку.

Хто ведае, можа яна з часам і забыла б пра сваю акцёрскую кар'еру, калі б праз дзесяць гадоў сітуацыя не паўтарылася... Асістэнт рэжысёра шукаў дзіўчат для эпизода ў фільме «Бабіна царства» і спыніў выбар на смешнай сямікласніцы, рухавай, празрыста-тонкай, з вялікімі вяснушкамі, вялікімі вачыма і вялікімі бантамі. Так Свеце Сухавей пашанцавала другі раз.

Зрэшты, сапраўднае шанцаванне пачалося пазней, калі ў масоўцы камера апэратара крыху даўжэй, чым на іншых, затрымалася на яе твары. І, напэўна, было ў гэтым твары, у самім яе кволым абліччы нешта вельмі кранаючае, безабароннае і загадкавае, таму што рэжысёр А. Салтыкоў імгненна «пазнаў» у Святлане адну з герань фільма, лёс якой зламаўся ў гады вайны.

Карціна з поспехам прайшла па ўсесаюзнаму экрану, заваявала прызы міжнародных аглядаў. І змяніла планы Святланы Сухавей на будучыню. Пасля школы яна паступіла ў інстытут кінематографіі, хаця раней збіралася стаць інжынерам, а тэма «дзяўчынка і вайна» стала галоўнай у творчасці нядаўняй дэбютанткі. І калі сёння ў думках сабраць яе герань з фільмаў «Чорныя сухары», «Сыны ідуць у бой», «Порт», «Фронт без флангаў» і «Фронт за лініяй фронту», то з многіх лёсаў перад намі паўстане абагулены партрэт дзяўчыны вайнага пакалення. Герані Святланы адрозніваліся не толькі фізічнай кваліфікацыяй, але і сілай духу, не толькі наўнасцю, але і раннім вопытам сэрца, што прыйшоў у напружанні ваенных будняў.

Неадназначны, складаны характар даваўся ёй увасобіць у фільме нямецкіх кінематографістаў «Я хачу вас бачыць». На здымачнай пляцоўцы яна сустрэлася з інтэрнацыянальным калектывам, аб'яднаным адной мэтай — расказаць пра нямецкага грамадзяніна, патрыёта-антыфашыста Фрыца Шменкеля, які змагаўся разам з савецкімі людзьмі супраць нацыстаў. Фрыц Шменкель загінуў на беларускай зямлі, яму пасмяротна было прысвоена званне Героя Савецкага Саюза.

Святлана Сухавей арганічна ўвайшла ў ансамбль вядомых польскіх, нямецкіх і савецкіх акцёраў, не страціўшы ў багаці творчых індывідуальнасцей свайго аблічча. Яна расказала з экрана гісторыю дзяўчыны, перажыўшай у самыя першыя дні вайны страшныя ўзрушэнні. Дзіцячы дом, у якім жыла Сашка — так завуць геранію Святланы, — фашысты разбамбілі, толькі няшчасна ўдалося выратавацца. Таму не трэба тлумачыць, адкуль варожасць Сашкі да немца, які аказаўся ў партызанскім атрадзе. Пройдзе шмат часу, перш чым яна зразумее, што нямецкі народ і фашызм — паніяці не адназначныя. Канчаткова яна спасцігне гэта ў тую мінуту, калі Фрыц Шменкель загіне, ратуючы Сашку ад немінучай смерці.

Нядаўна Святлана сыграла сваю самую буйную, у многім для яе новую ролю ў пяцісерыйным тэлефільме «Памяць зямлі». Лёс яе герані разглядаўся на фоне жыцця вёскі на працягу 50 гадоў. Святлана тут сакратар сельсавета. Яна праходзіць на нашых вачах шлях ад наўнай дзяўчынікі-сіраты, учарашняй вучаніцы, якая блытае рэальнае жыццё з кніжнымі ведамі, ад летуценнай сузіральніцы — да сталай, патрабавальнай, мудрай жанчыны, якая выпактавала сваё цяжкае чаласце.

Цяпер Святлана выканала ролю Соні ў шматсерыйным тэлефільме «Мужнасць» па вядомаму раманы В. Квятлінскай. Фільм завершаны. Здымкі праходзілі на Сахаліне і Далёкім Усходзе — там, дзе дзесяцігодзі назад савецкая моладзь узнімала гарады на месцы векавой тайгі. А ў перапынках паміж экспедыцыямі беларуская актрыса вылятала ў Берлін і Дрэздэн, дзе здымалася ў вялікім цыкле перадач тэлебачання ГДР, прысвечаным сяброўскім сувязям нашых краін.

Актрыса Святлана Сухавей яшчэ зусім маладая, а зроблена ёю ўжо нямала. Яе апошнія ролі, новыя прапановы яшчэ раз паказваюць, што сустрэча з «Бабіным царствам» не была выпадковым падарункам лёсу...

Леанід ПАЎЛЮЧЫК.

РОДНЫЯ ЗАГОНЫ

ДА 100-ГОДДЗЯ З ДНЯ НАРАДЖЭННЯ ЯНКІ ЖУРБЫ

гах Дзвіны». Верш спадабаўся Янку Купалу, пясняр падтрымаў маладога аўтара, дапамог яму знайсці свой шлях у літаратуры. Акрамя «Нашай нівы», Янка Журба друкуецца ў часопісах «Маладая Беларусь» і «Лучынка». У цэнтры яго творчасці — жыццё вёскі. Паэт выступае шчырым абаронцам працоўнага беларуса, яго сацыяльнай і нацыянальнай годнасці.

Нарадзіўся Янка Журба (Іван Якаўлевіч Івашын) 18 (старага стылю) красавіка 1881 года ў вёсцы Купніна на Віцебшчыне. Бацька падтрымліваў імкненне сына да навукі, не шкадаваў на гэта апошняй, цяжка заробленай капейкі. Пасля паспяховага заканчэння ў 1902 годзе Полацкай настаўніцкай семінарыі Янка Журба працуе на Віцебшчыне. Потым вучыцца ў Глухаўскім настаўніцкім інстытуце (на Украіне), дзе збліжаецца з рэвалюцыйна настроенымі студэнтамі,

удзельнічае ў нелегальных гуртках.

Паэт радасна сустрэў Кастрычніцкую рэвалюцыю, плёна працаваў на ніве асветы, займаўся літаратурнай дзейнасцю. Першы зборнік вершаў «Заранка» выдадзены ў 1924 годзе.

Рукапісы дзвюх наступных кніжак загінулі ў час вайны. Хвароба змусіла Янку Журбу пакінуць педагагічную працу, пасяліцца ў вёсцы на Полаччыне. Але яго вершы з'яўляліся ў перыядычным друку, выходзілі зборнікі для дзяцей і дарослых. 80-годдзе паэта ўрачыста адзначыла грамадскасць Беларусі. Янка Журба прысутнічаў тады на літаратурным вечары ў Полацку. Памёр паэт 7 студзеня 1964 года.

А летась у «Бібліятэцы беларускай паэзіі» выйшла кніга лірыкі Янкі Журбы «Роднае».

Спадчына паэта працягвае служыць людзям.

Пачаткам творчай біяграфіі паэта лічыцца з'яўленне на старонках «Нашай нівы» ў ліпені 1909 года яго першага верша на беларускай мове «На бера-

ці не хочаш апрануць?

КОБРЫНСКІ

СТРОЙ

Адным з найвышэйшых дасягненняў беларускіх народных майстроў у вобразна-мастацкім і пластычным развіцці нацыянальнага касцюма заходняга Палесся з'яўляецца кобрынскі строй. Менавіта ў славутым на песні, легенды і паданні палескім краі, у адрозненне ад іншых гісторыка-этнографічных рэгіёнаў Беларусі, зберагліся да сённяшніх дзён не толькі поўныя характэрныя і народнай мудрасці традыцыйныя ўборы XIX — пачатку XX стагоддзяў, але захавалася традыцыйная апранання ў рукатворнае, аздобленае нашываннем і натыканнем адзенне. У кароткім нарысе немагчыма раскрыць усе бакі паўсядзённага, святочнага і абрадавага касцюма аднаго з багацейшых строяў, таму спынім увагу толькі на святочным летнім убранні замужніх жанчын.

Кобрынскі строй распаўсюджаны пераважна на тэрыторыі Кобрынскага і Жабінкаўскага раёнаў. Аснову комплексу жаночага адзення з самацанкі складала кужэльная кашуля. Кроеная з прамымі плечавымі ўстаўкамі, яна захапляе багаццем арнаментальных кампазіцый, разнастайнасцю вышывак («завалаканне», «крыжык»), узорыстага ткацтва, маршчэння тканін. Самымі насычанымі чырвона-малінавай арнаментыкай, з невялікімі ўкрапленнямі чорнага ці цёмна-блакітнага, створанай баваўнянымі ніткамі — «горынь», былі рукавы кашулі. Ювелірна распрацаваныя арнаменты зорак, ромбікаў, квадратаў, зубчыкаў, раслінных узораў збіраюцца ў вузкія, нібы тасемка, шлячкі і, рытмічна чаргуючыся

з белымі прасветамі лёну, усцілаюць усю паверхню рукавоў у вертыкальным ці папярочным кірунку.

Падобнае мастацкае афармленне льянога фартуха — другой асноўнай часткі жаночага адзення. У яго аздабленні тыя ж матывы, каларыт, прапорцыі і рытміка, што і на рукавах кашулі. Асабліваць фартухоў кобрынскага строя таксама і ў спосабе нашэння. Бадай, толькі тут маладзіцы запінаюць спераду адначасова два фартухі, адзін паверх другога. Пры гэтым сочаць, каб галоўны арнамент нізу кожнага фартуха быў добра бачны. У выніку ствараўся прыгожы, выразна-адметны ступеньчаты сілуэт касцюма.

Спадніцы шыліся з льяных і ваўняных тканін і вызначаліся строгаасцю каларыту (серабрыста-белы, чырвоны) і арнаменту. Андаракі шыліся з чатырох полак чырвонай у вузкія бела-жоўта-зялёныя вертыкальныя паскі тканіны з воўны. У пост насілі цёмна-сінія андаракі ў чорныя, зялёныя, белыя пасачкі («дзяжачкі»). Льяныя спадніцы насілі летам. У залежнасці ад узору тканіны, які атрымліваўся ў працэсе ткацтва ў 4—8 нітоў, спадніцы называлі «чыноватынка», «клеткова», «у крыжы» і г. д.

Спадніца падпяравалася тканым пярэстым поясам. Канцы яго, аздобленыя кутасамі, завязваліся ззаду.

Асаблівую велічнасць і пластычную стройнасць касцюму жанчыны надавала чыстая, як бель, намітка — «плат». Павітая вузкай дыядэмай «кібалкай» на галаве, яна ўтварала прыгожыя зломы драпіровак вакол твару і мяккія, нібы струмені, складкі вэлюму на спіне, стварала выразную дынамічнасць постаці жанчыны, спараджала вобраз, які асацыяруецца з манументальнымі скульптурамі эпохі готыкі. У адрозненне ад іншых строяў, кобрынская намітка не мела круглага жорсткага каркаса («танкі») на цэмені галавы. Перад тым як завявацца, жанчыны зачэсвалі валасы ў грацыёзны «грэчаскі» вузляк («хіхло») на патыліцы, які змацоўваўся прыгожым, з вязаных карункаў, маленькім чэпчыкам. Маладзіцы павязвалі намітку на штатал хусткі, старэйшыя кабеты старанна завявалі яе ва-

кол галавы, кутаючы шыю і валасы. Маляўнічую выразнасць галаўному ўбору і вобразу касцюма ў цэлым надавала «пава» — своеасаблівы веер з пер'я, які мацавалі па цэнтру наміткі або з двух бакоў. Формай і пластыкай наміткі імкнуліся стварыць уражанне больш выцягнутага і гібкага сілуэта, ад чаго жанчыны здаваліся больш грацыёзнымі.

Гарсэт — не абавязковая частка святочнага касцюма. Тым не менш ёсць прыклады цікавых ансамбляў з чорнымі ці цёмна-сінімі атласнымі гарсэтамі, якія аздабляліся вышывкай, аплікацыяй, нашывкамі раслінных узораў.

Шыйнымі ўпрыгожаннямі былі пацеркі, стужкі, абразкі («міндалікі»). У якасці абутку карысталіся чаравікамі і лазовымі лапцямі.

У цэлым кобрынскі строй вызначаецца класічнай завершанасцю і манументальнасцю форм, віртуознай распрацоўкай арнаменту.

Міхась РАМАНЮК, мастацтвазнаўца.

НА ЗДЫМКАХ: маладзіца ў святочным убранні; святочныя традыцыйныя ўборы жанчын вёскі Дзівін. 30-я гады XX стагоддзя; за прасніцай.

Фота з архіва аўтара.

САД У ПАКОІ

На дварэ яшчэ вясна, а ў пакоі на падаконніках і падстаўках — зеляніна і кветкі — летні сад у мініяцюры. Гаспадыня яго Я. Нікіціна аглядае купчастае дрэўца амаль метровай вышыні, пшчотна кранае авальна-прадаўгаватае лісце.

— Гэта пакаёвы мандарын. Гляджу, колькі чаранкоў ад яго можна ўзяць: атрымала са Смалевіцкага раёна просьбу прыслаць парасткі. — Яўгенія Уладзіміраўна паказала пісьмо.

Побач на століку ляжала яшчэ некалькі паштовых канвертаў.

— Вясна разварушыла маіх адрасатаў. Прызнацца шчыра, мне па душы такія іх турботы, — заўважыла Нікіціна.

Пакаёвыя расліны і дома, і ў бібліятэцы, дзе яна працуе. Дзяўчынкай палюбіла Нікіціна лес з яго птушыным спевам, з кветкамі, якіх так шмат на роднай Бабруйшчыне. У шаснаццаць гадоў ён стаў ёй другім домам і абаронцам — яна была байцом партызанскага атрада ў час Вялікай Айчыннай вайны.

У вёсцы яе акружала прырода. А ў горадзе стала ніякавата: асфальт, бетон, мураваныя сцены.

Пачала вырошчваць кветкі.

Дачулася пра пакаёвыя лімоны, мандарыны. І яны пасяліліся ў бібліятэцы і дома. Восем гадоў назад пераехала ў Гомель, з ёю пераехаў і мініяцюрны сад.

Аб захапленні Нікіцінай добра ведаюць на Гомельшчыне, у рэспубліцы, нават за межамі яе. Просяць чаранкі і парасткі пакаёвых раслін, і яна шчодро пасылае іх знаёмым і незнаёмым людзям.

Адараючы аматараў пакаёвых раслін саджанцамі, Нікіціна падрабязна растлумачвае, як трэба весці далейшы догляд. Здраецца, аднак, што не ўсе прытрымліваюцца яе інструкцый. Расказала пра адзін смешны выпадак.

Аднойчы прыездзі мінчанін, убачыўшы дзівосны сад Нікіцінай, пажадаў абзавесціся пакаёвым лімонам. Ён атрымаў жадааны саджанец. Але замест таго, каб у меру паліваць яго звычайнай вадой, вырашыў сілкаваць навасе́ла малаком. І быў расчараваны: саджанец загінуў.

— Такі выпадак не тыповы, — усміхнулася Яўгенія Уладзіміраўна. — У большасці чаранкі прыжываюцца, і я атрымліваю ўдзячныя пісьмы. Аматыры пакаёвых раслін у сваю чаргу прыслалі мне насенне памідораў і агуркоў Рытава, названых так у гонар беларускага вучонага. Гэтым насеннем надзяліла шмат каго са знаёмых.

Пакаёвыя расліны ўпрыгожваюць быт, жыццё, да таго ж даюць неаблігі ласунак: на развітым дрэўцы лімона ці мандарына даспявае па 30—40 пладоў. Прыемна пакаштаваць зімою і вырашчаны на падаконніку памідор ці агурок. Адным словам, можна спалучаць карыснае з прыемным.

І. ХВОШЧАНКА.

СПОРТ

такаўцаў — 5:4 і перамаглі гаспадароў пляцоўд — 8:2.

НА ЛЁДЗЕ «СІБІРЫ»

СТАРТАВАЛА ДРУГАЯ ЛІГА

Лёдавы Палац спорту «Сібір» у Новасібірску гасцінна прыняў удзельнікаў фінальнага турніра маладзёжнага першынства СССР па хакею.

Дзесяць мацнейшых каманд краіны разбіты на дзве групы. У другой — упэўнена пачалі спаборніцтва хакеісты мінскага «Юнацтва». Нашы спартсмены нанеслі паражэнне маскоўскім «Крылам Саветаў» — 5:3, затым выйгралі ў іх землякоў, спар-

Пяць беларускіх каманд удзельнічаюць у першынстве краіны па футболе ў другой лізе. Найбольш удала прынялі старт віцебская «Дзвіна» і леташні пераможца зоны «Хімік» з Гродна. Пасля трох тураў віцебчане займаюць другое месца ў турнірнай табліцы, у іх чатыры ачкі. Тры ачкі маюць у сваім актыве пасля дзвюх гульняў футбалісты «Хіміка».

Лідзіруе ў зоне каманда рыжскай «Даўгавы». У латвійскіх спартсменаў пяць ачкоў.

У Раўбічах пад Мінскам прайшоў фінал рэспубліканскага кросу на прыз газеты «Правда». Каля 1 200 удзельнікаў выступілі ў гэтых папулярных спаборніцтвах. Агульнакамандную перамогу атрымалі красмены беларускай сталіцы.

НА ЗДЫМКУ: на дыстанцыі кросу. Фота М. ХАДАСЕВІЧА.

НАВАСЁЛ БЕЛАВЕЖЫ

Яго знайшлі на лясной дарозе. Спачатку цяжка было разабраць, што за шэры, у плямках камячок? А потым разгледзелі дзіцяня казулі.

Сям'я Крысюкоў з Брэста прынесла знаходку дамоў, прыняла самы гарачы ўдзел у выратаванні малаго. Адпойвалі яго малаком, і, спачатку нерухомы, ён неўзабаве падняўся на тоненькія ножкі. Хадзіў няўпэўнена, а потым, падужэўшы, стаў гуляць.

Хоць казуля вельмі прывязалася да сваіх выратавальнікаў, утрымаць яе ў двары або ў садзе не было ніякай магчымасці: пераскочыць цераз любую агароджу.

Зразумела, што ў горадзе дарослай жывёліне не месца. Але проста выпусціць казулю ў лес — таксама нельга. Адарваная ад роднай стыхіі, поўная даверу да людзей, яна лёгка магла б стаць звычайнай браканьераў, ахвярай

раз'юшаных сабак. Зварнуліся за дапамогай у абласны савет таварыства аховы прыроды, дзе вырашылі, што лепш за ўсё адправіць казулю ў Белавежскую пушчу. Там яе старанна абследаваў ветэрынар. Здаровая. Прыдчынілі вароты агароджы і выпусцілі казулю ў валер. Няхай спачатку пажыве ў ім, асвойтаецца, а потым можна і на волю.

М. ВАСІЛЬЕУ.

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-5, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.

ТЭЛЕФОНЫ: 33-01-97, 33-02-80, 33-03-15, 33-16-56, 33-07-82.

Ордэна Працоўнага Чырвонага Сцяга друкарня выдавецтва ЦК КП Беларусі. Зак. 732